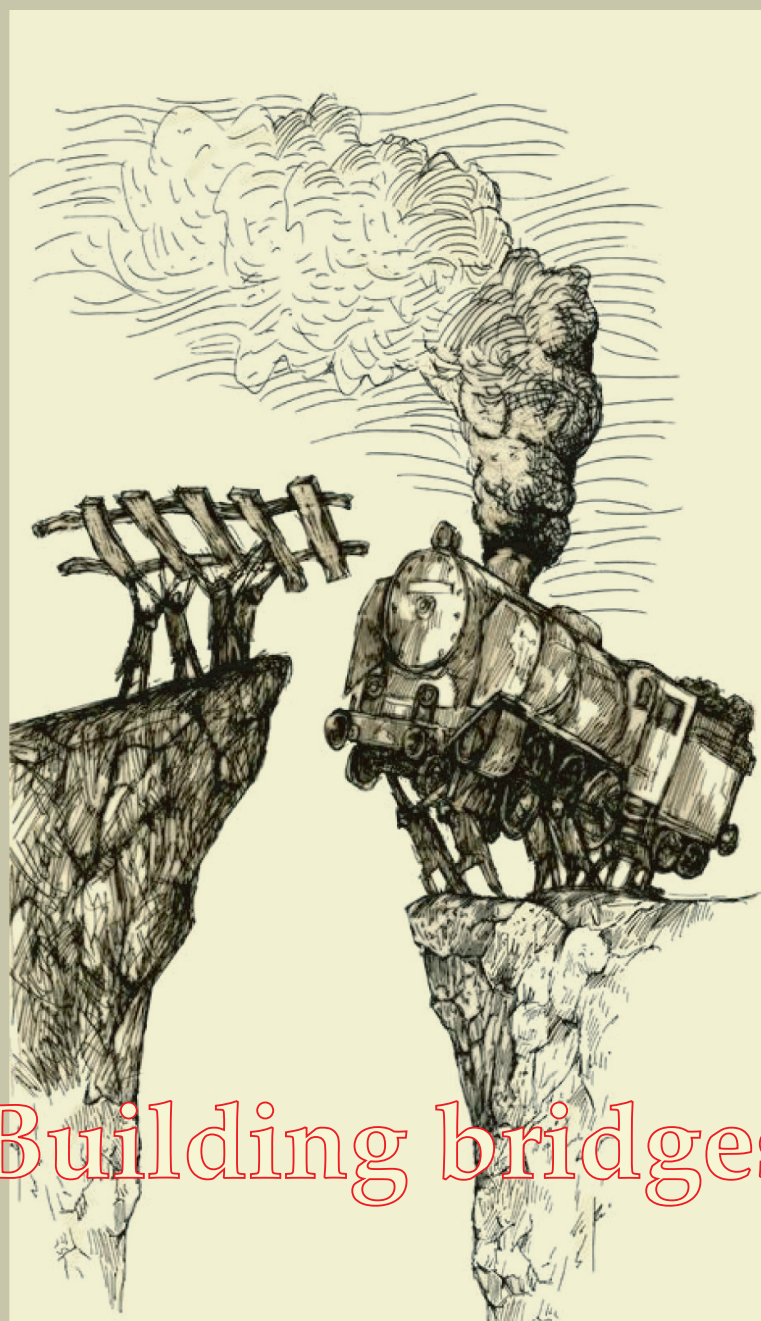

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2011

Building bridges

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
ГОДИШЕН ДОКЛАД 2011

Рисунка: Анри Кулев

© Център за изследване на демокрацията, 2012
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5

Център за изследване на демокрацията

Прокарване на мостове между науката и политиката

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Целите на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да съдейства за институционалното и организационното укрепване на нестопанския сектор в България;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

„Прокарването на мостове“ е утвърден метод за обединяване усилията за социална промяна и създаване на нови партньорства. Центърът за изследване на демокрацията започна своето съществуване като аналитичен център, но през последното десетилетие той се утвърди не само като генератор на идеи, а и като активен участник във формирането и осъществяването на редица обществени политики. Центърът е партньор за България на редица европейски институции, мрежи и инициативи като Агенцията на Европейския съюз за основните права, Глобалната мрежа за дистанционно обучение на Световната банка и Годишната оценка на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението в Швейцария.

Центърът за изследване на демокрацията е инициатор и движеща сила на социалната промяна в няколко области, традиционно смятани за запазена територия на държавните институции като разработване и мониторинг на антикорупционни политики и практики и реформи в сектора на националната сигурност, вкл. анализ и противодействие на конвенционалната и организираната престъпност. Усилията на Центъра са насочени и към формирането на нова култура на сътрудничество и доверие в обществена среда с наследена фрагментация и непрозрачност, което е също толкова важно, колкото и реализирането на конкретни социални цели и проекти.

Център за изследване на демокрацията
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
тел.: (+359 2) 971 3000
факс.: (+359 2) 971 2233
csd@online.bg
www.csd.bg

Съдържание

УВОД...□	7
ЧАСТ ПЪРВА: ПРОГРАМИ	9
ПРАВНА ПРОГРАМА	11
I. ИЗМЕРВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОТО ДОВЕРИЕ В ПРАВОСЪДИЕТО	11
II. ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТА НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ	15
III. РЕФОРМА В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРАВО	17
IV. МОНИТОРИНГ НА РАСИЗМА И КСЕНОФОБИЯТА	20
ИКОНОМИЧЕСКА ПРОГРАМА	23
I. ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ	24
II. СКРИТА ИКОНОМИКА И АНТИКОРУПЦИЯ	32
III. КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО	35
IV. ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ФОНДОВЕТЕ НА ЕС	39
СОЦИОЛОГИЧЕСКА ПРОГРАМА	41
I. ПОЛИТИКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА МИГРАНТИ И УЯЗВИМИ ГРУПИ	42
II. ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ И ЗАЩИТА НА ЧОВЕШКИТЕ ПРАВА	48
III. ПРЕВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА В ИНТЕРНЕТ	51
IV. ОЦЕНКА НА ПОЛИТИКИ И ПРОГРАМИ	52
ЕВРОПЕЙСКА ПРОГРАМА	56
I. ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ ОРГАНИЗИРАНА ПРЕСТЪПНОСТ ...	57
II. МОНИТОРИНГ И ПРЕВЕНЦИЯ НА КОНВЕНЦИОНАЛНАТА ПРЕСТЪПНОСТ	67
III. НАЦИОНАЛНА И МЕЖДУНАРОДНА СИГУРНОСТ	74
IV. РАЗШИРЯВАНЕ НА ПОЛЕТО НА ИЗСЛЕДВАНЕ	76
ЧАСТ ВТОРА: АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	81
ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ	83
ПРОГРАМНА И АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА	85
ЧАСТ ТРЕТА: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ	87

Увог

Продължаващото търсене на нова равновесна точка в световната икономика доведе до увеличаване на несигурността и наложи преосмисляне на съществуващите бизнес модели. В Европа, откъдето според мнозина води началото си кризата от 2011 г., продължи търсенето на начини за стабилизиране на Еврозоната и на разширения Европейски съюз. България остава единствената европейска страна с повишен кредитен рейтинг през 2011 г. и демонстрира макроикономическа и финансова стабилност; същевременно все по-остро стои проблемът за ограничаване използването на държавата в частен олигархичен интерес и за промяна на мястото ѝ като най-бедна страна в ЕС.

В тези времена на всеобща несигурност все по-перспективен е базираният на фактите подход за реализиране на социални иновации и реформи. Този, продиктуван от интересите на развитието на страната подход, Центърът за изследване на демокрацията възприема още от самото си основаване в края на 1989 г. Със своите 16 публикации – доклади и експертни анализи, както и 34 организирани прояви в България и чужбина, през 2011 г. Центърът продължи да бъде инициатор и движеща сила на социалната промяна в редица области.

Анализите на Центъра в областта на енергетиката подпомогнаха усилията на българското правителство да повиши енергийната сигурност чрез отегляне от неизгодни или непосилни за страната ни енергийни проекти и да направи стъпка в посока енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници. Най-добрите международни експертни решения за устойчиво развитие и добро управление бяха направени достояние на българското общество, благодарение на усилията на експертите на Центъра. Продължи активното сътрудничество с правоприлагащи и контролни органи за разработване и мониторинг на мерки за противодействие на корупцията и организираната престъпност, намаляване равнището на конвенционалната престъпност и ограничаване на отрицателното въздействие на сивата икономика. Това бе в интерес на засегнатия от кризата законен бизнес и на националната конкурентоспособност. На българските институции бе предоставен ценен експертен опит в противодействието на организираната престъпност, в частност при отнемането и управлението на имущество, придобито от престъпна дейност, както и в осъществяването на реформата в системата на затворите. Продължи работата и по изготвянето (във високо оценен от ЕС публично – частен формат) на първия национален Доклад за оценка на заплахите от организираната престъпност.

Европейската комисия продължи да подготвя общ инструмент за мониторинг на корупцията, за чието формулиране и практическо използване Центърът работи вече повече от десетилетие. С участието на наши експерти бе разработен и изпробван за първи път общоевропейски инструмент, предназначен да измерва общественото доверие в правосъдието и да стимулира гражданския контрол по отношение прилагането на закона и работата на съдебната система. В отговор на бързо променящата се имиграционна ситуация Центърът разработи оценки на програми за образователна интеграция на деца на

бежанци и търсещи убежище в България, като продължи да насърчава изпълнението и да популяризира измерими и устойчиви политики за интеграция. Улеснен бе преносът на добри практики в рамките на Европейския съюз за подпомагане и социална реинтеграция на деца – жертви на трафик. Експертите на Центъра предоставиха на български и европейски институции навременни анализи на събитията от „арабската пролет“, както и възможни сценарии за политическия преход в тези страни.

София, януари 2012 г.

Д-р Огнян Шентов
Председател на Управителния съвет

Част първа

Програми

Правна програма

През 2011 г. дейността на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията беше насочена в четири основни области: обществено доверие в правосъдието, информационни технологии в съдебната власт, реформа на пенитенциарната система и мониторинг на расизма и ксенофобията.

- **Обществено доверие в правосъдието.** Правната програма публикува анализ и брошура за използването на индикатори за измерване на общественото доверие в наказателното правосъдие като инструмент за оценка на политики. Равнището на обществено доверие в полицията и съдилищата и необходимостта от въвеждане на индикатори за общественото доверие бяха обсъдени на публична дискусия, организирана от Центъра за изследване на демокрацията.
- **Информационни технологии в съдебната власт.** Правната програма подготви сборник с добри практики „Електронни инструменти за ефективно управление на наказателни дела в отделни страни-членки на ЕС“. Изданието, което се разпространява като многоезичен компактдиск, беше представено на поредица от обучителни семинари за съдии, прокурори и полицейски служители.
- **Реформа на пенитенциарната система.** Правната програма публикува доклада „Пенитенциарната политика и система в Република България“, който предлага задълбочен анализ на условията в българските затвори и положението на лишените от свобода. По време на публичното представяне на доклада, формулираните в него изводи и препоръки бяха подкрепени от министъра на правосъдието, омбудсмана и висши съдии и прокурори.
- **Мониторинг на расизма и ксенофобията.** Центърът за изследване на демокрацията се присъедини към международната мрежа „Права, равенство и многообразие“ (Rights, Equality and Diversity – RED) – независима мрежа от 17 изследователски института и неправителствени организации от страни-членки на ЕС. Правната програма извършва мониторинг на расизма и ксенофобията в България и попълва данните за страната в поддържаните от мрежата система за ранно предупреждение и атлас.

I. Измерване на общественото доверие в правосъдието

През последните три години Центърът за изследване на демокрацията

участва в международна инициатива, която има за цел да насърчи използването на индикатори за обществено доверие като инструмент за оценка на политики в областта на

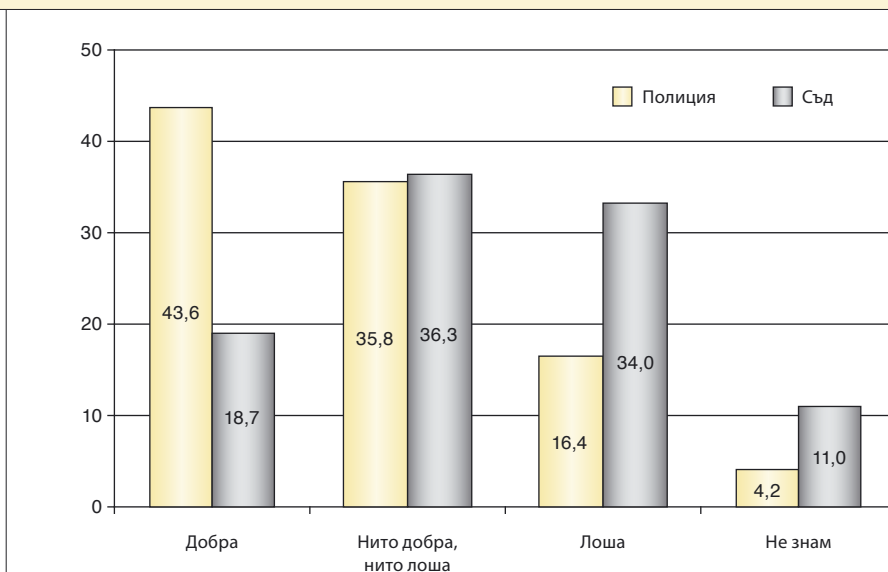
наказателното правосъдие. Инициативата, наречена Euro-Justis (www.eurojustis.eu), обединява университети и неправителствени организации от седем държави-членки на ЕС и цели създаването на стандартизирана система от индикатори, основани на научни изследвания, които да се използват за измерване на доверието в наказателното правосъдие. Те следва да послужат и за подкрепа на развитието на политики с по-висока степен на включване, предназначени да осигурят ангажимент към върховенството на закона, а оттам и законосъобразност.

Центърът координира процеса по изследване на необходимостта от такива индикатори и допринесе за разработването им, практическото им изпробване чрез метода „когнитивно интервю“ и събирането на контексту-

ални данни по страни за открояване на националните специфики при тълкуването на резултатите от проучванията. Тъй като България бе избрана за една от четирите страни, където разработените индикатори да бъдат тествани и валидирани на национално равнище, Центърът проведе национално представително изследване, което не само изпробва индикаторите, но и спомогна за изработването на първото по рода си сравнително проучване на общественото доверие в системата на наказателното правосъдие.

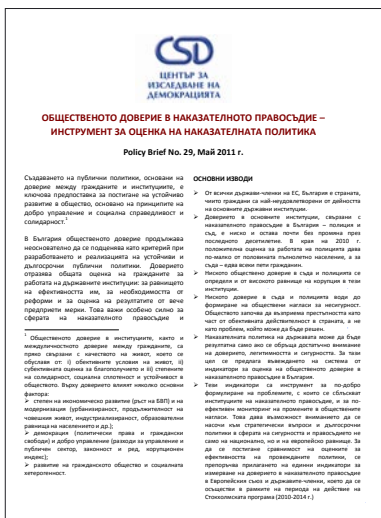
Резултатите от когнитивните интервюта и националното пилотно проучване бяха обобщени в две публикации, подготвени в сътрудничество с Икономическата програма на Центъра и „Витоша ризърч“: анализ „Общественото доверие в наказателното правосъдие – инструмент за оценка на

Фигура 1. Оценки за работата на полицията/съда в България (в %)

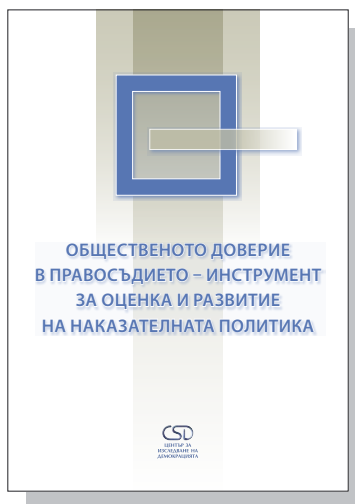
Източник: Пилотно проучване на EUROJUSTIS.

наказателната политика” и брошура „Общественото доверие в правосъдието – инструмент за оценка и развитие на наказателната политика“.

Анализът „Общественото доверие в наказателното правосъдие – инструмент за оценка на наказателната политика“ (No 29 от поредицата анализи на Центъра) обобщава основните изводи от изследването и прави преглед на причините за ниското обществено доверие в полицията и съдилищата в България. Достига се до заключение, че общественото доверие в основните институции на наказателното правосъдие – полицията и съдилищата, е ниско и остава без промяна през последното десетилетие. Тази ситуация се определя от високото равнище на корупцията в тези институции и води до формиране на обществени нагласи за несигурност. Наказателната политика на държавата може да бъде резултатна само ако се обръща достатъчно внимание на доверието, легитимността и сигурността. За тази цел се предлага въвеждането на система от индикатори за оценка на общественото доверие в наказателното правосъдие в България.

По-подробен и задълбочен анализ на когнитивните интервюта и националното пилотно проучване е включен в брошурата „Общественото доверие в правосъдието – инструмент за оценка и развитие на наказателната политика“. Първата част на книгата представя концептуалната рамка на измерването на общественото доверие в системата на наказателното правосъдие и обяснява предимствата на разработването на наказателни политики, основани на доверието. Втората част анализира обществените нагласи спрямо системата на наказателното правосъдие (по-специално полицията и съдилищата) в България. Книгата предлага и преглед на досегашните проучвания на общественото доверие в България и на методологията на пилотното проучване.

Резултатите от работата в рамките на инициативата Euro-Justis бяха официално представени на две международни събития в Лондон, Великобритания.

- По време на академична конференция (проведена в музея „Фаундлинг“, Лондон, 12 май 2011 г.) партньорите в ини-

циативата Euro-Justis и други видни експерти обсъдиха заключенията от пилотните проучвания, както и въпросите на наказателния популизъм.

- Третата и заключителна международна конференция по Euro-Justis (проведена в Природонаучния музей, Лондон, 13 май 2011 г.) представи резултатите от досегашната работа, както и други изследвания по въпросите на доверието в правосъдието и легитимността на системата на наказателното правораздаване. На конференцията бяха поканени политици, експерти, представители на неправителствени организации, изследователи, включително криминолози, и докторанти.

На национално равнище резултатите бяха представени на публична

дискусия „Общественото доверие в наказателното правосъдие – инструмент за оценка на политики“, организирана от Центъра за изследване на демокрацията на 11 май 2011 г. Във въстъпителните си думи директорът на Правната програма на Центъра д-р Мария Йорданова отбеляза, че разработването и прилагането на система от индикатори за измерване на доверието в наказателното правосъдие отговаря на един от приоритетите на Стокхолмската програма за развитие на ЕС в областта на сигурността и правосъдието в периода 2010 – 2014 г. Тя подчерта тревожната тенденция, че сред страните-членки на ЕС българите вярват най-малко както на държавните институции, така и на системата на наказателното правосъдие. Д-р Тодор Галев, старши анализатор в Икономическата програма на Центъра, представи резултатите от проучването и изясни

Д-р Мария Йорданова (вляво) и д-р Тодор Галев по време на презентацията и на публичната дискусия „Общественото доверие в наказателното правосъдие – инструмент за оценка на политики“

основните фактори, формиращи общественото доверие, като отбеляза, че изключително ниското равнище на доверие води до ситуация на несигурност и провокира страх от престъпността. Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма, откри няколко фактора, които се отразяват отрицателно на обществените нагласи, а именно липсата на демонстрация на сътрудничество между институциите, критиките, която системата на наказателното правосъдие получава от европейските партньори на страната, и невъзможността на съдебната власт и на полицията да се справят с вътрешната корупция.

II. Изграждане на капацитета на съдебната власт

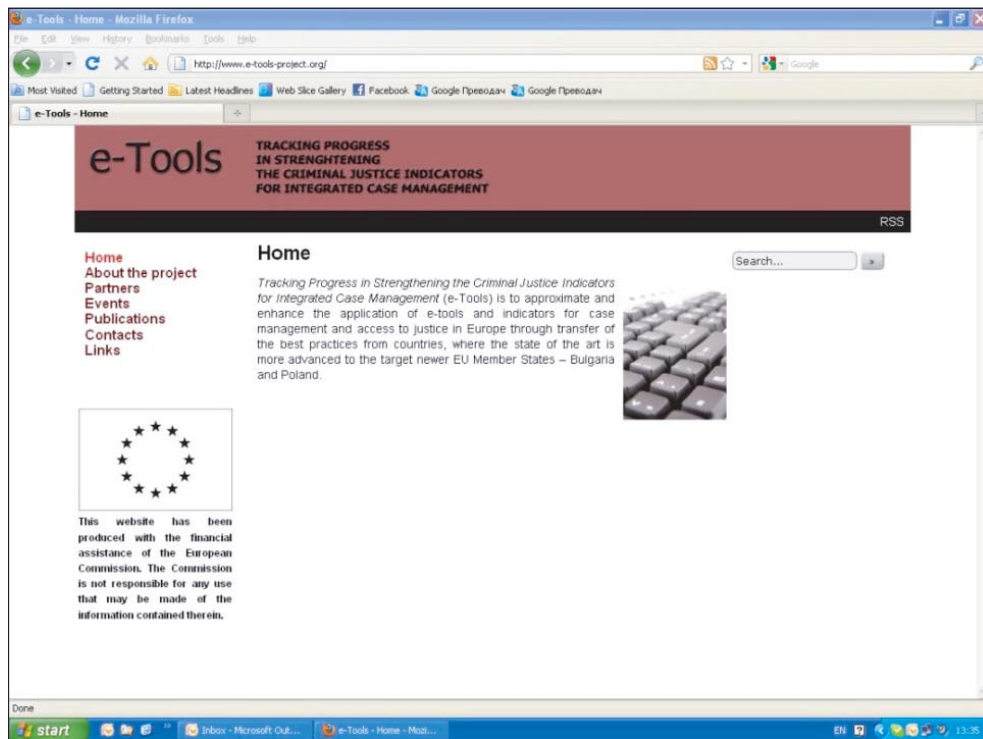
Създаването на ефективна, отчетна и прозрачна съдебна система е сред приоритетите на Правната програма вече повече от десетилетие. След публикуването на няколко доклада и стратегически документи по съдебната реформа, през изминалата година усилията на Програмата се насочиха към изграждане на капацитета на съдебната власт за управление на делата чрез въвеждане на информационни технологии и индикатори за работата на съответните звена. На базата на богатия си опит в областта на правната регулация на информационните технологии, както и на съдебната реформа, Центърът заедно с университета „Адам Мицкевич“ в Познан, Полша, асоциация „Право за правото“, Брюксел, Белгия, и Европейската организация по публично право, международна междууправителствена организация със седалище в Атина, Гърция, предприе усилия за поощряване трансфера на добри практики в прилагането на електронни инструменти за управление на делата.

Инициативата, официално стартирала в края на 2010 г., започна с изготвянето на сравнителен анализ на практиките, свързани със съдебния документооборот, в няколко европейски страни. Проучването включва преглед на публично достъпните данни, проучвания и интервюта с представители на адвокатските колегии и ръководители на съдилища и прокуратури, обратна информация от работни срещи и семинари, експертни оценки и др.

В хода на работата партньорските организации се срещнаха в Познан, Полша, за да разгледат постигнатите резултати и да обсъдят предстоящите дейности и публикации. Срещата, проведена на 27 юни и организирана от Юридическия факултет на университета „Адам Мицкевич“, се съсредоточи основно върху напредъка на изследванията и най-ефективните стратегии за разпространяване на резултатите.

Резултатите от изследването бяха обобщени в сборник с добри практики, озаглавен „Електронни инструменти за ефективно управление на наказателни дела в отделни страни-членки на ЕС“. Разпространяван под формата на многоезичен компактдиск, той предлага сравнителен анализ на практиките, свързани със

съдебния документооборот и електронните инструменти за оценка на работата на съдебните системи в няколко европейски страни (Финландия, Белгия, Гърция, Италия, Испания, Англия и Уелс, и Германия), както и преглед на използването на информационните и комуникационни технологии в съдебните системи на България и Полша.

За да подчертае предимствата на използването на електронни инструменти за ефективно управление на делата, Правната програма предприе информационна кампания сред представители на съдебните и правоохранителните органи. Сборникът беше изпратен на съдилища, прокуратури, Министерството на правосъ-

дието, МВР и Висшия съдебен съвет. Освен това Програмата организира три обучения (едно в Гоце Делчев на 17 ноември и две в София на 25 и 30 ноември) за съдии, прокурори и полицейски служители с цел да се обсъди използването на информационни технологии за управление на делата.

За да осигури по-голяма достъпност на резултатите от инициативата, Правната програма разработи специален тематичен уебсайт (www.e-tools-project.org), който работи от март 2011 г. Той предлага информация за партньорските организации, доклади от срещи и публични събития, електронни версии на публикации и полезни връзки към други ресурси по темата.

III. Реформа в наказателното право

1. Превенция и противодействие на престъпността

Правните аспекти на превенцията и борбата с престъпността са традиционни теми в работата на Правната програма. След като в предишни периоди работи по въпроси като компютърните престъпления, правата на пострадалите на престъпления и наказателното преследване за престъпления, свързани с наркотици, тази година работата на екипа се съсредоточи в три направления: организирана престъпност, трафик на деца и права на обвиняемите в наказателното производство.

- В областта на организираната престъпност Правната програма взе участие в работата по проекта „Оценка на заплахите от организираната престъпност в България“, координиран от Европейската програма на Центъра. Задачата на Правната програма бе да направи анализ на българското наказателно законодателство и по-специално на Наказателния кодекс и Наказателно-процесуалния кодекс, да идентифицира евентуални слабости, които се отразяват на борбата с организираната престъпност, както и да препоръча мерки за тяхното преодоляване. Методологията на изследването съчетава правен анализ на съществуващата законодателна рамка, преглед на публикациите и интервюта с представители на институциите, ангажирани в борбата с организираната престъпност. Резултатите от изследването бяха обобщени в доклад, кой-

то дава оценка на правните аспекти на проблема в България. Той посочва редица слабости в законодателството, включително отклонения от международните стандарти и противоречиви, неясни и неадекватни разпоредби, които пречат ефективното разследване и наказателно преследване на организираната престъпност. Изследването препоръчва набор от конкретни мерки за законодателни реформи с цел подобряване на правната рамка и създаване на благоприятна среда за превенция и борба с тази форма на престъпност.

- По въпросите на трафика на деца Правната програма подпомогна Социологическата програма на Центъра, като изготви доклад относно правната и институционална рамка за подкрепа и реинтеграция на деца-жертви на трафик в България. Той прави преглед на съответните закони и подзаконовни нормативни актове, на процедурите за предоставяне на подкрепа на трафикираните деца, на политиките, стратегиите и програмите за борба с трафика на хора, както и на държавните институции и на неправителствените организации, ангажирани с проблема. Научният сътрудник в Правната програма г-жа Миряна Илчева представи изследването на международен семинар по въпросите на трафика на деца, организиран от Центъра за изследване на демокрацията в София на 12-13 декември. Основните изводи и заключения ще послужат за сравнителен анализ на правната и институционална рамка на борбата с трафика на деца в няколко страни-членки на ЕС.

- В областта на правата на обвиняемите Правната програма изготви анализ на правото на защита в наказателното производство в България. Той прави преглед на българската съдебна система и наказателно производство и изяснява подробно ролите и отговорностите на прокурора, обвиняемия и защитника в досъдебната и съдебната фаза. Директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова представи основните изводи и заключения на изследването на международната конференция „Принципът за равенство на страните в контекста на досъдебното производство: независими разследвания на защитата“, организирана от Университета в Саленто и проведена в Лече, Италия, на 20 юни 2011 г. Докладът ще бъде публикуван в правното списание *Diritto Pubblico Comparato ed Europeo (DPCM)*.

2. Реформа на пенитенциарната система

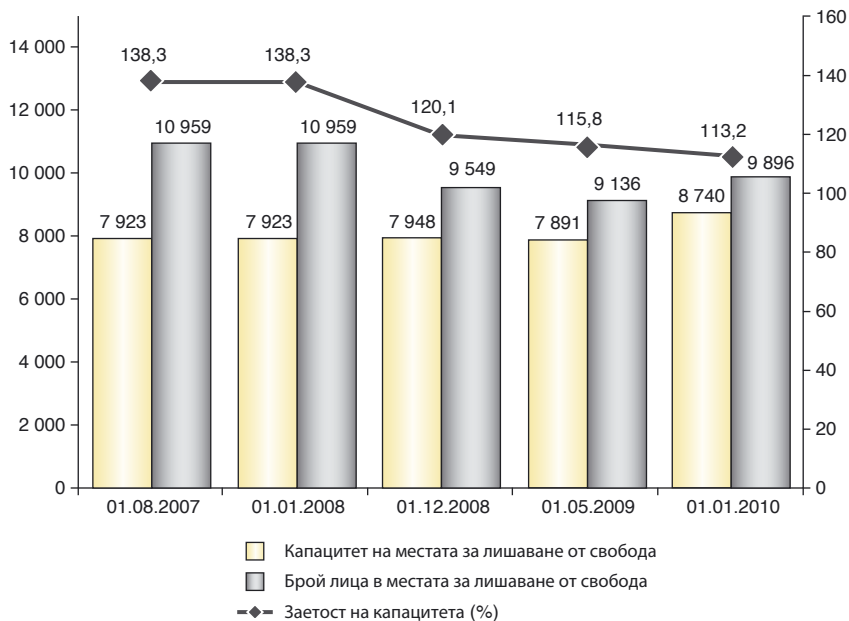
Правната програма продължи да изследва българската пенитенциарна система и положението на лишени от свобода в българските затвори в рамките на съвместна инициатива на няколко изследователски института от различни европейски страни за оценка на разходите по противодействие на престъпността и на ролята на затворите в превенцията на рецидивизма. Резултатите от тази инициатива насърчиха Правната програма да разшири обхвата на изследването за България и да проведе цялостно проучване за ситуацията в българските затвори. Подготвеният доклад, озаглавен „Пенитенциарната политика и система в Република България“, бе публикуван през април 2011 г.

Докладът прави преглед на българската пенитенциарна система и описва съществуващите проблеми в области като материално-битови условия, трудова заетост, медицинско обслужване, социална работа, сигурност и безопасност. Специално внимание се отделя на наркозависимите лишени от свобода и употребата на наркотици в затворите. Изследването откроява няколко основни проблема в системата на затворите, между които лоши материално-битови условия, високо ниво на безработица, слабости в медицинското обслужване, пропуски в сигурността, недостатъчни финансови и човешки ресурси. Всички тези проблеми се отразяват на способността на пенитенциарната система да реализира ефективно основната си цел да превъзпита нарушилите закона и да предотврати рецидивизма.

При прегледа на положението на наркозависимите лишени от свобода докладът достига до заключението, че нарастващият дял употребяващи наркотици в затворите, съчетан с липсата на адекватно лечение и реинтеграционни механизми след освобождаването, прави употребата на наркотици

Фигура 2. Заетост на капацитета на местата за лишаване от свобода за периода 2007 – 2010 г.

Източник: Министерство на правосъдието.

едни от най-сериозните проблеми на пенитенциарната система.

Въз основа на резултатите от изследването публикацията формулира набор от препоръки за политики, законодателни промени и практически мерки с цел подобряване на ситуацията в българските затвори. За да получи подкрепа за прилагането на тези препоръки, Правната програма представи публикацията на дискусия „Съдебната реформа и изпълнението на наказанията в Република България“, проведена в София на 5 април. По време на събитието присъстващите представители на Министерството на правосъдието, Омбудсманът на Република България, служители на Инспектората на Висшия съдебен

съвет, съдии, прокурори и неправителствени организации, работещи в областта на изпълнението на наказанията обсъдиха заключенията на доклада и предложените мерки за реформа. Министърът на правосъдието г-жа Маргарита Попова подчерта, че пенитенциарната система все още не е реформирана и основните заключения и препоръки от изследването ще станат част от бъдещата работа на Министерството. Омбудсманът г-н Константин Пенчев посочи необходимостта от независим мониторинг на българската пенитенциарна система с активното участие на организациите на гражданското общество. Председателят на Върховния касационен съд професор Лазар Груев наблегна на важността на доклада за съсредо-

Министърът на правосъдието г-жа Маргарита Попова (вдясно) и директорът на Правната програма г-р Мария Йорданова по време на представянето на доклада „Пенитенциарната политика и система в Република България“

точаване на общественото внимание върху проблемите в сферата на изпълнението на наказанията.

Въз основа на натрупания богат опит в областта на реформата на пенитенциарната система през 2011 г. Правната програма се присъедини към международна инициатива, която цели да намали радикализацията в затворите, като подобри диалога с и между лишени от свобода с различна религиозна принадлежност. Представители на Правната програма участваха в три международни семинара относно религиозната радикализация в затворите (Истанбул, Турция, 12.2.2011 г., Тирана, Албания, 8-10.7.2011 г. и Белград, Сърбия, 21-22.11.2011 г.) и допринесоха за изследването, като събраха и обобщиха информация за правната рамка на затворите в България, правния статут на малцинствата, етническия и

религиозен състав на населението, основните религии, представени в страната, профила на затворническата популация, както и положението на лишените от свобода представители на етнически и религиозни малцинства.

IV. Мониторинг на расизма и ксенофобията

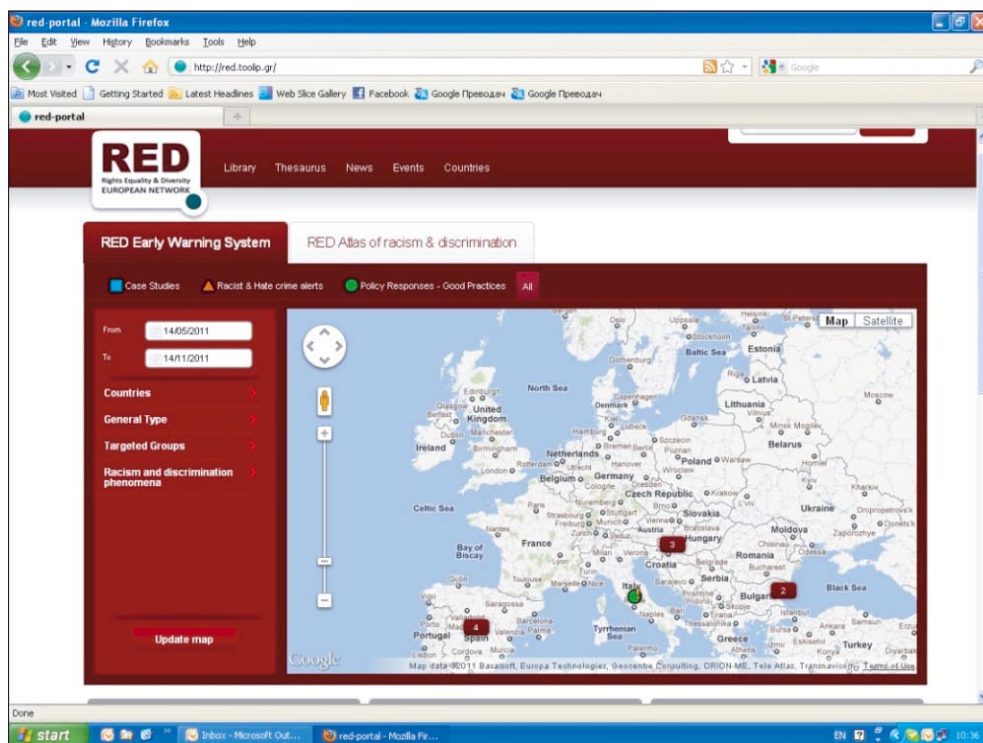
Със събрания петгодишен опит на национален координатор за България по въпросите на расизма и ксенофобията на Агенцията на Европейския съюз за основните права през 2011 г. Центърът за изследване на демокрацията стана част от друга мрежа за борба с дискриминацията, наречена „Права, равенство и многообразие“ (Rights, Equality and Diversity – RED). RED е независима мрежа, съставена от 17 изследователски института и

неправителствени организации от страни-членки на ЕС. Тя цели да документира и да противодейства на стереотипите, които са в основата на расистките и дискриминационни нагласи, изказвания, действия и насилие.

Мрежата RED беше официално обявена на международна среща на 9-10 май в Атина, Гърция. По време на срещата, където Центърът бе представяван от г-жа Мария Дойчинова, сътрудник в Правната програма, участниците обсъдиха бъдещата си работа и по-специално критериите за избор кои случаи да бъдат докладвани, как да бъде представяна информацията и как най-ефективно да се достигне до съответните целеви групи.

Основните инструменти на мрежата RED са интернет портал и система за ранно предупреждение (под формата на карта с ясна и точна информация, предназначена за експерти и други потребители) и атлас на расизма и дискриминацията в ЕС.

Екипът на Правната програма осъществява мониторинг на ситуацията в България и попълва съответните данни в системата за ранно предупреждение и в атласа. До края на годината бяха докладвани няколко сериозни инцидента и няколко доклада бяха добавени към библиотеката на интернет портала.

Интерфейс на системата за ранно предупреждение и атласа на расизма и дискриминацията на мрежата RED

През 2011 г. Правната програма продължи да разширява международната си мрежа чрез намиране на нови партньори и развиване на досегашното сътрудничество.

През януари и февруари старши анализаторът в Правната програма г-н Димитър Марков участва в учебно посещение в САЩ, където се среща с представители на държавни институции, работещи в областта на прозрачността и отчетността, сред които Министерството на финансите и Министерството на правосъдието на САЩ, Службата за отчетност в държавната власт, Службата за етика в държавната власт, Федералната избирателна комисия. По време на посещението полезни контакти бяха осъществени и с американски неправителствени организации, работещи в областите добро управление и борба с корупцията, като „Гражданско наблюдение над Конгреса“, „Проект за отчетност в държавната власт“, „Граждани за отговорност и етика във Вашингтон“, „Център за обществен интегритет“, американският клон на „Трансперънси Интернешънъл“, „Граждани срещу разхищенията в държавната власт“.

На 16 юни 2011 г. Центърът за изследване на демокрацията се присъедини към Коалицията UNCAC, известна още като Коалиция на гражданското общество на съмишлениците на Конвенцията на ООН срещу корупцията – международна

мрежа от организации на гражданското общество в над 100 страни, ангажирани с насърчаване на ратификацията, изпълнението и мониторинга за спазването на Конвенцията на ООН срещу корупцията. Коалицията подпомага обмена на информация между своите членове и подкрепя националните усилия на гражданското общество за популяризиране на Конвенцията. След приемането на механизъм за преглед на приложението на Конвенцията през юли 2010 г. Коалицията работи за въвеждане на ефективен, прозрачен и всеобхватен механизъм за мониторинг на нейното действие.

Директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова представи Центъра за изследване на демокрацията на международно обучение по въпросите на засилването на капацитета на гражданското общество за прилагане на Конвенцията срещу корупцията и механизма за преглед на приложението ѝ. Обучението бе организирано от Службата на ООН за борба с престъпността и разпространението на наркотици (UNODC) и Коалицията UNCAC на 2-4 февруари 2011 г. в Лаксенбург, Австрия. В продължение на това събитие на 23 март Правната програма организира национално обучение за запознаване на българските организации на гражданското общество с методологията на прегледа на приложението, възможностите за самооценка и експертна оценка и софтуера OMNIBUS, използван при прегледа.

Икономическа програма

През 2011 г. Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията фокусира работата си върху четири основни теми: енергийна сигурност и устойчиво развитие; скрита икономика и антикорупция; конкурентоспособност и икономика на знанието, и оценка на въздействието на фондовете на ЕС в България.

Основни акценти през 2011 г:

- **Енергийна сигурност и устойчиво развитие.** Бяха изготвени и публикувани поредица доклади, анализиращи управлението на енергийния сектор на България. Те включиха обобщение на необходимите политики за преход към устойчиво развитие в страната и предоставиха препоръки за подобряване на управлението на българския енергиен сектор. Чрез организираните кръгли маси, публични дискусии и обществено-политически форуми темата беше изведена в обществения дневен ред през 2011 г.
- **Скрита икономика и антикорупция.** Бяха представени последните данни на Индекса на скритата икономика. Ефектите на кризата върху скритата икономика и недеklarираната заетост бяха разгледани в публикацията “Динамика на скритата икономика в България по време на криза”. Центърът за изследване на демокрацията представи за тринадесета поредна година и резултатите от Системата за мониторинг на корупцията (СМК). По време на кръгла маса и пресконференция бяха обсъдени размерът и делът на скритата икономика, порочните практики при провеждане на обществени поръчки, липсата на прозрачност и контрол в енергийния сектор, здравеопазването и фармацевтичния сектор, както и загубите от източването на ДДС. Икономическата програма на Центъра продължи да анализира и дейността на гражданското общество в България в системата на културата и образованието.
- **Конкурентоспособност и икономика на знанието.** С участието на Центъра за изследване на демокрацията през 2011 г. България за шести път беше включена в – Годишника на световната конкурентоспособност на IMD (International Institute for Management Development). Според изследването през 2011 г. България е паднала в общата класация за конкурентоспособност с две места сравнение с 2010 г. Тази година страната се нарежда на 55 място от общо 59 изследвани икономики. Беше изготвен и представен ежегодният доклад *Иновации. bg 2011*, който анализира състоянието на националната иновационна система по време на криза.

- **Оценка на въздействието на фондовете на ЕС в България.** Бяха изготвени два анализа на структурните фондове на ЕС и по-специално на програмите, финансирани от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). Първият анализ разгледа програмите, финансиращи възобновяемите енергийни източници (ВЕИ) и енергийната ефективност на жилищата. Вторият анализ направи преглед на всички области, подкрепяни от ЕФРР в България. Той също така коментира провежданите през 2011 г. средносрочни оценки на оперативните програми, използваните в тях методи, предоставени изводи и препоръки.

I. Енергийна сигурност

Управлението на енергийния сектор в България е изправено пред множество проблеми и предизвикателства от технически, правен и институционален характер. Извършените ревизии в сектор „Енергетика“, свързани с изпълнението на големи инфраструктурни проекти, разкриха сериозни проблеми в държавното управление. Ето защо Икономическата програма на Центъра продължи да работи по темата енергийна сигурност и диверсификация и през 2011 г. като чрез публикуваните доклади и организирания кръгли маси, публични дискусии и обществено-политически форум темата отново беше изведена в челото на обществения дневен ред.

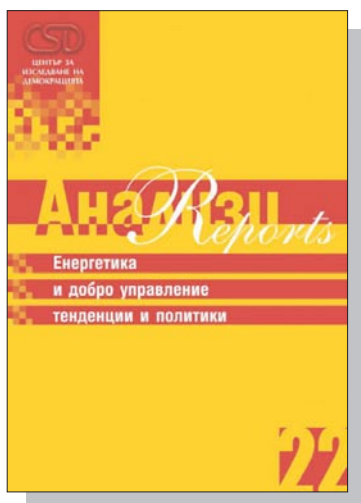
Центърът за изследване на демократията представи в Народното събрание на Република България доклада *Енергетика и добро управление: тенденции и политики* по време на обществено-политически форум „Енергетика и добро управление: тенденции и политики“ на 18 януари 2011 г. В дебата взеха участие министърът на икономиката, енергетиката и туризма, г-н Трайчо Трайков, председателят на комисията по икономическа политика, енергетика и туризъм, г-н Мартин Димитров, посланиците на Норвегия и Унгария, ръководителят

на международния секретариат на Инициативата за прозрачност в добивната промишленост, г-н Йонас Моберг, ръководителят на фондация „Конрад Аденауер“, г-н Андреас фон Белов, представители на Народното събрание и други заинтересовани лица. Г-жа Тове Скарстейн, посланик на Норвегия в България, отбеляза, че макар и бавен на пръв поглед, България има осезаем напредък по отношение на подобряване на прозрачността в енергетиката. Г-н Трайчо Трайков, министър на икономиката, енергетиката и туризма, изтъкна, че за пръв път в последните 20 години решенията в енергетиката са подложени на толкова широко експертно и обществено обсъждане. Според министър Трайков докладът на Центъра ясно и точно описва състоянието на енергетиката в България. Тъй като процесът на изграждане на структура за по-добро управление е дълъг, министър Трайков уточни, че усилията на правителството през 2011 г. ще бъдат насочени към реструктуриране на управлението на държавните енергийни предприятия, балансираното включване на ВЕИ в мрежата, както и осъществяване на важни за страната енергийни проекти.

Докладът *Енергетика и добро управление: тенденции и политики* разглежда основните дефицити в стратегическата, институционалната и законода-

Обществено-политически форум „Енергетика и добро управление: тенденции и политики“: от ляво на дясно: д-р Огнян Шентов, Председател, Център за изследване на демокрацията; г-н Мартин Димитров, председател на Комисията по икономическа политика, енергетика и туризъм и г-жа Тове Скарстейн, посланик на Норвегия в България

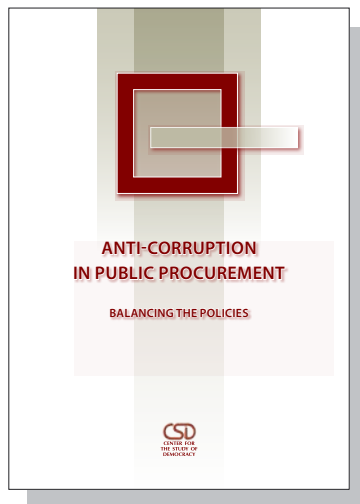

телната рамка на енергийния сектор в България. Анализът на управлението на държавните енергийни компании и на големите инфраструктурни проекти показва липсата на фунда-

ментални и елементарни правила за отчетност и контрол, довела до ощетяване на потребителите и данъкоплатците, до заплахата за финансовата стабилност на дружествата и в крайна сметка – до влошаване на енергийната сигурност на страната. Предлага се преосмисляне на реализацията на големите инфраструктурни проекти на основа на анализа разходи – ползи по отношение на енергийната сигурност на страната.

Центърът за изследване на демокрацията и Норвежкият институт по международни отношения организираха на 26 май 2011 г. в Осло, Норвегия, кръгла маса относно различните аспекти на добро управление в енергийния сектор и по-конкретно антикорупционните практики при обществените поръчки. На кръглата маса беше представена съвместната публи-

кация на двата института – *Анти-корупцията в обществените поръчки: балансиране на политиките*. Публикацията, която беше издадена само на английски език, прави преглед на начините за противодействие на корупцията при обществените поръчки. Областта на публично-частното договаряне е с висок корупционен риск навсякъде в Европейския съюз и е нужно да се вземат адекватни мерки за справянето с нея. Едва 1,6 % от общия пазар на обществени поръчки се печели от лица от друга държава в Европейския съюз. Този факт е всъщност показател за недоброто функциониране на вътрешния пазар за обществени поръчки в Европа. Текстът на публикацията послужи да се подготви официална позиция на Центъра по обявената обществена консултация на Евоипейската комисия за модернизация на системата за обществени поръчки в Европа.

Темата за ядрената енергетика в България след Фукушима беше обсъдена на кръгла маса, организирана от Центъра за изследване на демокрацията на 31 май 2011 г. Гост-лектор

Професор Булат Искандерович Нигматулин, бивш заместник-министър на енергетиката на Русия с ресор ядрена енергетика и настоящ първи заместник – генерален директор на Института по проблемите на естествените монополи в Москва (в ляво) и г-н Илиян Василев, бивш посланик на България в Москва

Генерал Джеймс Джоунс, бивш върховен главнокомандващ на Обединените въоръжените сили на НАТО в Европа и бивш съветник по въпросите на националната сигурност в администрацията на Барак Обама (в ляво) и д-р Огнян Шентов, Председател на Центъра за изследване на демокрацията

на събитието беше професор Булат Искандерович Нигматулин, бивш заместник-министър на енергетиката на Русия с ресор ядрена енергетика и настоящ първи заместник – генерален директор на Института по проблемите на естествените монополи в Москва. Професор Нигматулин отбеляза, че в международен план е много трудно да се говори за ренесанс на ядрената енергетика, предвид началната фаза на използването на този тип енергетика в развиващите се пазари като Китай и възникналите силни фобии срещу нея в развити индустриални страни като Германия. Според него ядрената енергетика е изключително скъпа за страните от бившия съветски блок, още повече, че ръстът на икономиките им се покрива изцяло от спестявания на енергия

следствие от използваните по-модерни технологии, което води до много минимално увеличение на търсенето на нови енергийни мощности. Оттук следва че основният проблем в Русия и в Източна Европа и в частност в България за ядрената енергетика е дали ще бъдат достатъчно потребителите на този тип енергия.

Центърът за изследване на демокрацията проведе кръгла маса на тема национална и енергийна сигурност на 28 юли 2011 г. Основни изложения по темата направиха генерал Джеймс Джоунс, бивш съветник по въпросите на националната сигурност в администрацията на Барак Обама и бивш върховен главнокомандващ на Обединените въоръжени сили на НАТО в Европа и министърът на икономика-

*Г-н Трайчо Трайков, Министър на икономиката, енергетиката и туризма
(в ляво) и г-жа Сюзън Сатън, заместник посланик на САЩ*

та, енергетиката и туризма г-н Трайчо Трайков.

Генерал Джоунс отбеляза, че темата за енергийната сигурност остава до голяма степен незабелязана в общия дебат за националната сигурност. Той посочи, че една от причините за това е липсата на последователна стратегия за енергийна сигурност на САЩ. Енергийното портфолио на САЩ е разделено между 9 отдела и 30 комисиони за надзор, което се отразяват неблагоприятно на координацията на енергийните политики. Г-н Трайчо Трайков уточни, че за момента в България енергийната сигурност и националната сигурност представляват един и същ въпрос. България се опитва да подобри националната и енергийната си сигурност чрез инвестиции във възобновяеми енергийни

източници и конвенционални и нови технологии. Предизвикателствата, пред които България е изправена са, че в рамките на ЕС е трудно, дори почти невъзможно, някои по-големи нации да бъдат убедени да се откажат от част от суверенитета си в областта на енергетиката. Преодоляването на това отношение е предпоставка за обща енергийна политика в Европа, която е от първостепенно значение за по-малки страни членки на ЕС като България. Участниците в последвалата дискуссия посочиха, че България би имала изгода от една по-активна политика за енергийна сигурност, като развива собствени национални енергийни проекти, а не само реагира на външни инициативи.

Центърът за изследване на демокрацията организира и редица съби-

тия, посветени на темата енергийна сигурност и добро управление на енергийния сектор:

- Центърът за изследване на демокрацията организира кръгла маса, посветена на ролята на Черноморския регион за икономическото развитие на ЕС и на отношенията в сферата на сигурността, включително енергийната сигурност, между Черноморския регион и съюза на 10 март 2011 г. Обсъдени бяха и въпросите за единна европейска стратегия и политика в ключови за сигурността области, както и за по-активно участие на България и Румъния като страни членки.
- Темата за връзката между организираната престъпност и енергийната сигурност беше обсъдена на кръгла маса, проведена на 25 март 2011 г. Г-н Димитър Георгиев, зам-министър на вътрешните работи откри кръглата маса с кратко изказване, свързано с предизвикателствата пред правоохранителните органи във връзка с рисковете от навлизане на организирани престъпни групи на енергийния пазар. Г-н Стив Харви, главен експерт от отдел „Организираните престъпни мрежи“ на Европол, направи презентация, в която престава три сценария за развитие на потенциални рискове от навлизане на организираната престъпност в енергийния сектор на Европа.
- Центърът за изследване на демокрацията и Института по енергетика към Съвместния изследователски център (JRC) на Европейската комисия в Петен, Холандия организираха семинар на тема „Оценка на енергийната сигурност: европейски и български тенденции“. Събитието беше проведено на 5 април 2011 г. в Петен и имаше за цел обмяна на опит в изследванията на енергийната сигурност.
- По време на кръгла маса „Форсайт за околна среда и енергетика: сътрудничеството между Европейския съюз и Китай“, организирана от Центъра на 11 април 2011 г., бяха обменени добри практики в приложението на форсайт за околната среда и енергетиката. Участниците посочиха, че България е на прага на подновяване на енергийната си инфраструктура и трябва да се справи с въпроси като намаляване на замърсяването, построяване на атомни централи, намаляване на вредните емисии.
- Центърът за изследване на демокрацията проведе дискусия „Правене на зелен бизнес в Калифорния: уроци за Европа и България“ на 18 април 2011 г. с цел споделяне на опит относно използването на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) от САЩ и някои развиващи се страни. Основен лектор на дискусията беше г-н Кумаил Калили, вицепрезидент “Корпоративно развитие и стратегия” към Suntrough Energy, базирана в Калифорния компания – разработчик на слънчеви електроцентрали за редица развиващи се страни в Африка, Близкия Изток, Азия и Латинска Америка.
- Центърът за изследване на демокрацията организира и кръгла маса на 28 април 2011 г., по време на която беше обсъдена енергийната сигурност на България и опитът на новите страни-членки на ЕС от Централна и Източна Европа.

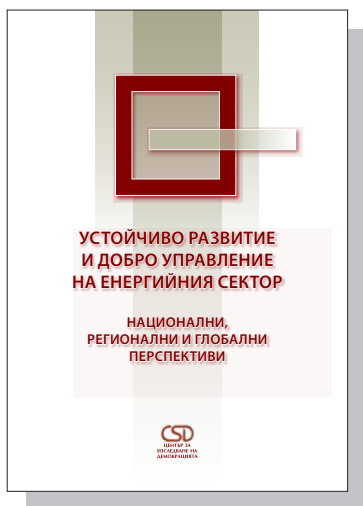
През 2011 г. Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията отдели специално внимание на темата за връзката между енергийната сигурност и устойчивото развитие, промените в климата и възобновяемите енергийни източници.

Обществено-политическият форум „Разходи и ползи от възобновяемите енергийни източници“ беше проведен на 26 април 2011 г. Участие в дискусиата взеха представители на Германския изследователски център за биомаса (DBFZ), Българския съвет за устойчиво развитие, Асоциация на българските енергийни агенции, Института за зелени политики и др. Г-н Руслан Стефанов, Директор на Икономическата програма към Центъра за изследване на демокрацията, откри дискусиата като отбеляза важността на темата за възобновяемите енергийни източници (ВЕИ), само седмица след гласуване на Закона за ВЕИ в българския пар-

ламент. Той подчерта централното място на доброто управление за правилното развитие на зелената енергия в България. Г-н Стефанов отбеляза, че публичния дебат в България е прекалено съсредоточен върху цените на ВЕИ в момента, за сметка на тяхното развитие в следващите десет години. Въпреки че зелената енергия е посочвана като основната причина за покачване на цената на електроенергията, тази гледна точка е заблуждаваща, неточна и не е представителна за променящата се международна среда. Г-н Дитрих Бекер, Заместник ръководител на мисия, Посолство на Германия в България, посочи необходимостта от нова енергийна политика, която да допълни сегашната базирана на изкопаемите горива. Г-н Бекер подчерта нуждата от разглеждане на разходите и негативните странични ефекти на всеки енергиен източник, за да се вземе информирано и прозрачно решение.

Участниците в Политически форум: Разходи и ползи от възобновяемите енергийни източници, 26 април 2011 г.

Христоматията *Устойчиво развитие и добро управление на енергийния сектор: национални, регионални и глобални перспективи* е продължение на усилията на Центъра за изследване на демокрацията за по-добра информираност на националните институции, енергийните компании и българското общество с оглед на устойчивото развитие и доброто управление в енергийния сектор. Публикацията напомня, че за да се постигне или поддържа нивото на високотехнологично развитие в съвременните общества е необходимо да се осигури – чрез подходящи управленски методи и за всеки сектор от икономиката – сигурен достъп до енергия на достъпни цени. В същото време обаче авторите подчертават, че вредното влияние върху околната среда е основен проблем при използването на изкопаемите горива като петрол, газ и въглища.

Икономическата програма на Центъра изготви и анализ *Управлението на зелената енергетика в България на кръстопът*. Той съдържа обобщение на необходимите политики за преход към устойчиво развитие в страната и предлага препоръки за подобряване на управлението на българския зелен

енергиен сектор. Две големи събития – газовата криза от януари 2009 г. и атомната катастрофа през март 2011 г. – промениха нагласите и възродиха дебата за начините за постигане на енергийна сигурност и стабилност на предлагането в Европа. Анализът подчертава, че България е изправена пред сериозни проблеми по отношение на достъпността на енергията. Настоящите ниски цени на електроенергията се дължат на напълно амортизираните ядрени и въглищни производствени мощности и на липсата на съществени подобрения на мрежата. Въпреки това като процент от доходите на човек от населението цените на електроенергията в България са сред най-високите в Европа. Належщата потребност от обновяване на остарялата енергийна система поставя страната в трудно положение. В качеството си на голям вносител на енергия България трябва да се възползва от европейските фондове и знания, за да постави сред приоритетите си енергийната ефективност и подпомагането на уязвимите социални групи, тъй като едва ли ще бъде в състояние да контролира цените на енергията в бъдещия либерализиран европейски пазар.

Представители на Икономическата програма на Центъра взеха участие в тедица множество международни прояви за изграждане на мрежи и обмяна на опит и установиха контакти с: Главни дирекции „Енергетика“, „Регионално развитие“ и „Изследвания и иновации“ на Европейската комисия в Брюксел; Фондация ENI Enrico Mattei, Милано; Инициативата за прозрачност на добивните индустрии; Karita Research, Стокхолм. Центърът стана член и Работната група за прозрачност на Европейския форум за ядрена енергия в Брюксел, Белгия.

II. Скрита икономика и антикорупция

През 2011 г. Икономическата програма на Центъра продължи да работи по темата скрита икономика и антикорупция.

Като член на Консултативния съвет към Националната агенция по приходите (НАП) Центърът предоставя препоръки за подобряване на данъчното и осигурителното законодателство, както и за намаляване на скритата икономика.

Центърът за изследване на демокрацията и фондация „Фридрих Еберт“ организираха кръгла маса на тема „Скритата икономика в България след икономическата криза“ на 15 април 2011 г. На срещата бяха представени последните данни на Индекса на скритата икономика за 2010 г. По време на дискусиата бяха поставени и обсъдени въпроси за размера и дела на скритата икономика, порочните практики при провеждане на обществени поръчки, липсата на прозрачност и контрол в енергийния сектор, здравеопазването и фармацевтичния сектор, както и загубите от източването на ДДС.

Динамиката и компонентите на Индекса на скритата икономика 2010 бяха представени и в анализа *Скритата икономика в България след икономическата криза*. Анализът разглежда последните тенденции в икономическото развитие на страната и очакваните ефекти върху неформалния сектор. Той отбелязва, че скритата икономика оказва сериозно въздействие върху частния сектор, върху производителността и конкурентноспособността на работната сила, върху икономическия растеж, както и върху системите за социално осигуряване и подпомагане. Дълговата криза в Гърция разкри драстичната необходимост от по-добри мониторинг, отчитане и разбиране на последните за икономическото развитие на нацията на полев дял скрита икономика в страната. Това е още по-важностно с оглед последиците за икономиката в страната през 2007 и изпълняването на приноса на всяка страна към Европейския механизъм за стабилност и пакта „Евро плюс“. Според анализа в България скритата икономика нараства сред бизнеса, но спада сред населението. Авторите представят и няколко основни извода за страната:

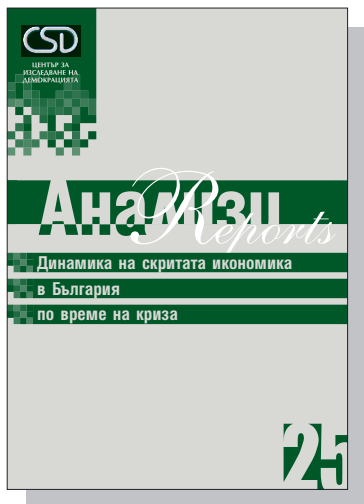

От ляво на дясно: г-ца Деница Мантева, Анализатор, Икономическа програма; г-н Тихомир Безлов, Главен експерт, Европейска програма; г-н Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма, Център за изследване на демокрацията; г-р Пенто Хубчев, Програмнен координатор, Фондация "Фридрих Еберт"; г-р Марк Майнардус, Ръководител, Фондация "Фридрих Еберт", България и г-н Тодор Ялътов, Старши анализатор, Икономическа програма, Център за изследване на демокрацията

- Увеличават се случаите на укриване/неплащане на данъци, мита и акцизи, както и „източване“ на ДДС. Когато бизнесът преминава през рецесия, вероятността да не се декларират част от приходите и икономическата активност се увеличава;
- Случаите на недеklarирани плащания слабо са се понижали – през 2010 г. 11.6 % от населението декларират, че са получили възнаграждение по високо от заявеното в договора им с основния работодател;
- Мерките за ограничаване на скритата икономика изглежда не са произвели желаните резултати;
- Общото икономическо развитие и конюнктура са много по-

важни за динамиката на скритата икономика.

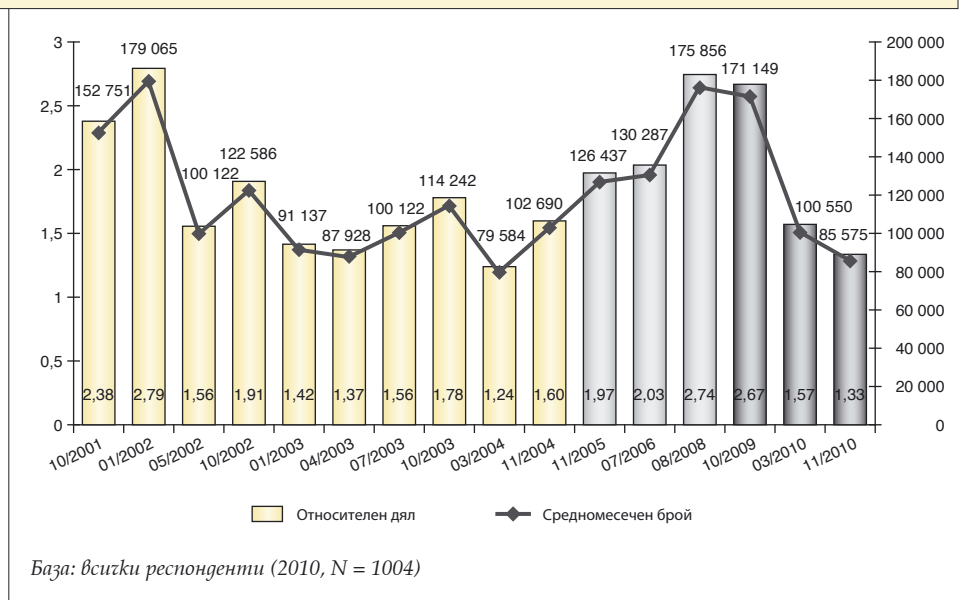
Центърът за изследване на демокрацията организира пресконференция на тема „Скритата икономика в България 2002 – 2011: изводи за политиката“ на 27 октомври 2011 г. По време на събитието Центърът представи най-новата си публикация *Динамика на скритата икономика в България по време на криза*. Въз основа на Системата за мониторинг на скритата икономика са разгледани ефектите на кризата върху пазара на труда и недеklarираната заетост. След проучване на опита в Европа и в България са направени препоръки за подобряване на обществените политики с цел ограничаване на скритата икономика.

Центърът за изследване на демокрацията представи за тринадесета поредна година резултатите от Системата за мониторинг на корупцията (СМК) на 21 февруари 2011 г. СМК, която се прилага от 1998 г. насам и е раз-

работена и реализирана от Центъра за изследване на демокрацията и изследователска агенция Витоша рисърч. Тя измерва както реалното състояние и развитие на корупцията в страната, така и нагласите и субективните усещания на населението и бизнеса. Според данните към декември 2010 г. се наблюдават разнопосочни тенденции в развитието на корупционната обстановка сред населението и бизнеса. Продължава тенденцията на спад в корупционния натиск от страна на администрацията върху населението, което от своя страна води до намаляване на равнището на корупция сред населението. Броят на корупционните практики сред населението е намалял от 171 хил. средно на месец през 2009 г. на 85 хил. през 2010 г. Въпреки наблюдавания спад в податливостта на гражданите към използване на корупция, равнището на административна корупция остава високо – за

Фигура 3. Участие в корупционни действия (население, % средно на месец)

последните три месеца на 2010 г. всеки десети българин, който е контактувал с администрацията, е дал подкуп, с цел да получи дадена услуга. За разлика от населението, в административната корупция сред бизнеса не се наблюдават тенденции към намаляване. Подкупите от бизнеса към администрацията са малко повече през 2010 г. в сравнение с 2009 г., а податливостта на бизнеса към корупция се е увеличила. Равнището на корупция сред бизнеса все още е на ниво под това от преди присъединяването на България към ЕС, но през последните три месеца на 2010 г. всяка шеста фирма, която е имала контакт с администрацията, е дала подкуп, за определена услуга или за да избегне наказание. Толерантността на българите към корупцията остава висока. Около една четвърт (или 26 %) от тях проявяват склонност към това да дадат и/или получат подкуп. За да се говори за обществена среда на нетърпимост към корупцията делът на хората, които декларират, че не биха дали и/или взели подкуп трябва да стигне 90 %.

На база методологията на *Системата за мониторинг на корупцията*, Икономическата програма разработи национално изследване на корупцията, което беше проведено в Босна и Херцеговина. Изследването ще послужи за изготвяне на Доклад за оценка на корупцията, който ще бъде представен по време на форум в Сараево през 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията също така ще проведе обучения с цел да предостави на представители на гражданското общество в Босна и Херцеговина нови инструменти за борба с корупцията.

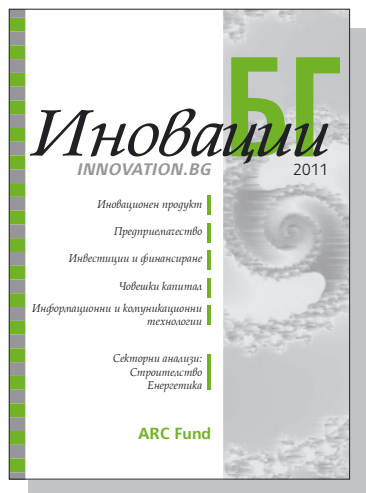
Икономическата програма на Центъра продължи да анализира и дейността на гражданското общество в България. На 25 ноември 2011 г. Центърът за изследване на демокра-

цията организира във Варна кръгла маса на тема „Гражданското общество в системата на културата и образованието“. Центърът изготви и анализ „Народните читалища – как да заемат достойното си място в гражданското общество в България?“. Анализът предлага промени в *Закона за изменение и допълнение на Закона за народните читалища*.

III. Конкурентоспособност и икономика на знанието

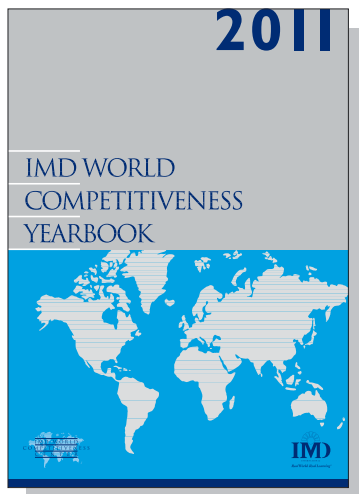
Експертите от Икономическата програма на Центъра участваха в изготвянето на поредното издание на годишния доклад *Иновации.бг 2011: Иновационна политика и секторна конкурентоспособност*. Докладът анализира състоянието на националната иновационна система и прави препоръки за подобряване на иновационния потенциал на българската икономика. Той се опира на най-новите теоретични и емпирични изследвания в света и отчита специфичната икономическа, политическа, културна и институционална рамка, в която се развива иновационната система на страната. Докладът *Иновации.бг 2011* има амбицията да бъде част от процеса на формиране на разбиране за значението на иновациите като основа за разработване на национални приоритети. В него се подчертава, че през 2011 г. Европейският съюз започна реализацията на своята нова политика за интелигентен растеж Европа 2020 и подготовката за следващия бюджетен период 2014 – 2020. За първи път България среща предизвикателството и възможността едновременно да дефинира своята нова национална иновационна политика, да участва във формирането на иновационната политика на ЕС и да определи програмите и приоритетите за финансова подкрепа от ЕС за следващото десе-

тилетие. Решенията и действията на българското правителство по създаването на новата финансова перспектива на ЕС ще определят дали през 2020 г. България ще продължава да бъде най-бедната страна-членка или ще се превърне в модел за подражание. Тази година докладът включи и два анализа на секторни иновационни системи (строителство и енергетика) и резултатите от иновационната им дейност.

През 2011 г. Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията продължи да следи тенденциите и факторите, определящи българската конкурентоспособност и нейната позиция в сравнение с другите икономики. На 18 май 2011 г. Центърът представи резултатите за България от *Годишника на световната конкурентоспособност 2010 на IMD* (IMD World Competitiveness Yearbook 2011). Предходните пет издания на книгата за България намериха място във формирането на политиката за конкурентоспособност на българското правителство и в конкретни програмни документи. Резултатите на страните в годишника се наблюдават внимателно от международните ин-

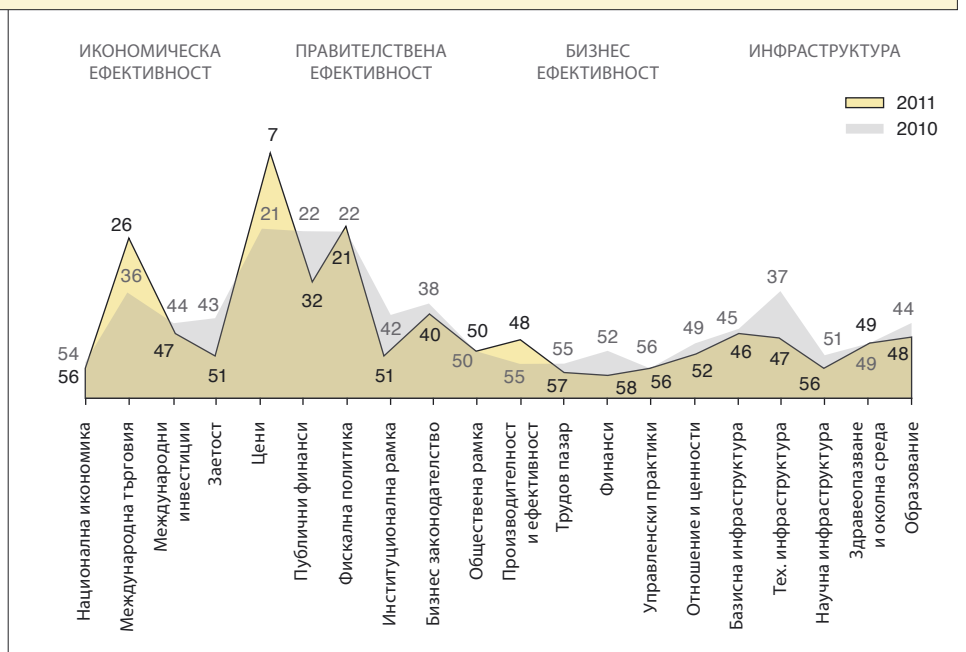
веститори. През 2011 г. конкурентоспособността на България е оценена в сравнителен план сред 59 водещи национални и регионални икономики.

Според изследването през 2011 г. България е загубила позиции в общата класация за конкурентоспособност с две места сравнение с 2010 г. Тази година страната се нарежда на 55 място от общо 59 изследвани икономики. След България остават в Европа остават единствено Гърция (при която се наблюдава един от най-сериозните спадове – с 10 позиции), Украйна, и Хърватия. Класацията се оглавява от Хонг Конг и САЩ, които изпреварват лидера от предходната година Сингапур.

Позицията на България в Годишника на световната конкурентоспособност 2011 е резултат от исторически натрупвания и проблеми на политиката по време на кризата. Липсата на реформи и адекватни действия по отношение на базисната инфраструктура, научната инфраструктура и образованието и здравеопазването през последните две десетилетия и най-вече в годините на усилен икономически растеж, между 2003 и 2008 г. доведе до влошаване на конкурен-

Фигура 4. Профил на конкурентоспособността на България 2011/2010, Годишник на световната конкурентоспособност, IMD, 2011

тоспособността на страната, което трудно ще се компенсира. От друга страна, силните политически противопоставяния и неяснотата в дългосрочната ориентация на политиките за конкурентоспособност през 2010 г. и началото на 2011 г. доведоха до несигурност в бизнес перспективите на предприятията. Настоящата позиция на страната поставя множество въпроси за дългосрочната жизнеспособност на българската икономика, които трябва да се разглеждат успоредно с широко коментираните показатели за излизане от кризата. Последните статистически данни посочват раздвижване в икономиката – увеличение на оборота в търговията на дребно и продължаващо покачване на износа. Рангът на България в класацията обаче показва, че тя се развива по-бавно от останалите икономики и са нуж-

ни по-сериозни реформи, за да бъде спряна загубата на конкурентни позиции. Същественото изоставане на страната по отношение на научна и техническа инфраструктура и качеството на образованието не може да бъде преодоляна бързо.

Освен ниските доходи на населението и потиснатото вътрешно потребление, класацията извежда и редица други предизвикателства пред България:

- влошава се нивото на заетост, като особено притеснителна е дългосрочната и младежката безработица;
- намаляват международните инвестиции;
- влошава се научната и техническата инфраструктура;

От ляво на дясно: г-н Руслан Стефанов, Директор на Икономическата програма към Центъра за изследване на демокрацията; доц. Ингрид Шикова, ръководител на катедра Европейистика в СУ „Св. Климент Охридски“; г-жа Виолета Станигиз, ръководител на Информационното бюро на Европейския парламент в България и г-н Ивайло Калфин, член на Европейския парламент

- продължава спадът в качеството на образованието.

Класацията улавя и силните страни на икономиката. В сравнение с предходната година се наблюдава подобрене по отношение на баланса по текущата сметка, гъвкавостта на пазара на труда и износа на стоки.

В продължение на анализа на българската конкурентоспособност Икономическата програма взе участие в информационен семинар за журналисти на тема „ЕС срещу кризата“, организиран на 11 февруари 2011 г. от Информационното бюро на Европейския парламент в България. Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма към Центъра за изследване на демокрацията обобщил

ефектите на кризата върху европейската и българската икономика. Лектори на семинара бяха и евродепутатите Ивайло Калфин и Илияна Йотова, както и доц. Ингрид Шикова, ръководител на катедра Европейистика в СУ „Св. Климент Охридски“.

Делегация от Центъра за съвременни световни изследвания (Китай), водена от проф. Ю Хондзун, Президент на Центъра, посети Центъра за изследване на демокрацията на 25 май 2011 г. Проф. Хондзун отбеляза, че през последните години китайските изследователи обръщат особено внимание на опита на прехода на страните от бившия Съветски съюз и Източна Европа. Като два аспекта, представляващи особено голям интерес, бяха посочени приватизация-

Делегацията от Центъра за съвременни световни изследвания (Китай)

та в България и нейното въздействие върху развитието на икономиката на страната, както и политиката в областта на здравеопазването.

През 2011 г. Центърът за изследване на демокрацията представи редица от своите публикации чрез Стокхолмската мрежа. Стокхолмската мрежа предоставя платформа за сътрудничество на повече от 130 пазарно-ориентирани мозъчни тръстове от цяла Европа. Мрежата работи в областите конкурентоспособност, енергетика, околна среда, интелектуална собственост, здравеопазване и др.

IV. Оценка на въздействието на фондовете на ЕС

Центърът за изследване на демокрацията е член на Съвета за обществени консултации по еврофондовете при Комисията по европейските

въпроси и контрол на европейските фондове (КЕВКЕФ) към Народното събрание. През 2011 г. Центърът, като част от сформирания от Генерална дирекция „Регионална политика“ мрежа за експертна оценка на Кохезионната политика, продължи да анализира въздействието и ефективността на Европейските фондове в България. Бяха изготвени два анализа на дейността на структурните фондове и по-специално на програмите, финансирани от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР).

Първият анализ разгледа програмите, финансиращи възстановяемите енергийни източници (ВЕИ) и енергийната ефективност на жилищата. Подкрепата на ЕФРР за тези две области в България е ограничена на 5,12 % от общото финансиране на фонда. Подкрепата за използване на възобновяеми енергийни източници представлява по-малко от 3 % от об-

ция бюджет на Оперативна програма „Конкурентоспособност“ и 4 % от бюджета на ОП „Регионално развитие“ (ОПРР). По отношение на енергийната ефективност в жилищните сгради, делът на предоставяната подкрепа е дори по-малко значим. Въпреки това подкрепата от ЕФРР е от изключително значение за постигане на целите, залегнали в Енергийната стратегия на България (юни 2011 г.) за подобрене на енергийната ефективност и 50 % спестяване на първична енергия до 2020 г.

Вторият анализ прави пълен преглед на всички области, подкрепяни от ЕФРР в България. Анализът поставя фокус върху важността на Кохезионната политика за регионалното развитие на страната. Той също така коментира провежданите през 2011 г. средносрочни оценки на оперативните програми, използваните в тях методи, предоставени изводи и препоръки.

Според анализа България все още е изправена пред редица предизвика-

телства при изпълнението на програмите, подкрепяни от ЕФРР в България, поради което се препоръчва:

- ускоряване на плащанията към бенефициентите;
- концентриране върху няколко ключови приоритети, с по-добре определени цели и индикатори;
- подобряване на системата за оценка на изпълнението на оперативните програми;
- подобряване на регионалната координация на оперативните програми и предоставяне на Регионалните съвети за развитие необходимите оперативни средства (организационен капацитет и финансови ресурси);
- подобряване на процедурите за провеждане на обществени поръчки и въвеждане на инструмент за електронно подаване и отчитане на проектите по всички оперативни програми.

Социологическа програма

Социологическата програма, която през 2009 г. възобнови своята функция като самостоятелна структурна единица в рамките на Центъра за изследване на демокрацията, продължи и през 2011 г. укрепването на капацитета си в разработването и изпълнението на изследователски проекти в ключови социално-икономически области на национално и европейско ниво. В своята дейност Социологическата програма се фокусира върху следните основни приоритети:

- **Политики за интеграция на мигрантите и уязвимите групи:** През изминалата година Социологическа програма затвърди позицията си като звено със значим изследователски и аналитичен потенциал в областта на миграцията. Програмата разработи методи и показатели за оценка на постигнатите резултати и въздействието на политиките за интеграция на мигранти. През 2011 г. програмата разшири своя обхват на дейност чрез включване на други уязвими групи (деца жертви на насилие и трафик, малцинства) в своите анализи и изследвания.
- **Популяризиране и защита на човешките права:** Социологическата програма приложи качествени и количествени методи в изследване, проведено в три региона на страната, за осведомеността на служителите на „Охранителна полиция“ относно основните човешки права и борбата с дискриминацията.
- **Предотвратяване на тормоза в интернет пространството:** Заедно с Българския център за безопасен интернет, създаден като част от Програмата за информационното общество на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, Социологическата програма участва в разработването на диагностичен инструмент за идентифициране на рисковете, свързани с упражняване на насилие в интернет.
- **Оценка на публичните политики и програми:** Социологическата програма увеличи капацитета си за разработване на методи и индикатори за мониторинг и оценка на публичните политики и програми в няколко ключови области (миграция и интеграция, правосъдие и вътрешни работи, насилието срещу деца). Бяха разработени методологии за идентифициране на добри практики, за оценка на социалното въздействие, за оценка на програмите в областта на интегрирането на деца жертви на трафик.
- **Развитие на експертен опит и насърчаване на институционалното сътрудничество:** Експерти от Социологическата програма пре-

доставят методологическа подкрепа и сътрудничество на външни организации (например, чрез участие в Консултативния съвет към Министъра на регионалното развитие и благоустройството и проекти на МВР).

I. Политики за интеграция на мигранти и уязвими групи

Образователна интеграция на бежанците и децата, търсещи убежище

През 2011 г. Социологическата програма продължи да работи по проекта *“Интегриране на децата на бежанци и търсещите убежище в системата на образованието в държавите-членки на ЕС: Оценка и насърчване на добри практики”* (INTEGRACE). Докладите и ситуационните анализи за всички държави-членки на ЕС бяха подготвени въз основа на методология за

идентифициране на добрите практики, разработена от експертите на проекта. В резултат на това в началото на 2012 година ще бъде публикуван наръчник, съдържащ националните доклади и оценките на добрите съвременни практики. Партньорите по проекта ще обсъдят структурата и съдържанието на наръчника по време на предстоящия семинар по проект INTEGRACE през декември 2011 г.

На 18 и 19 януари 2011 г. Центърът за изследване на демокрацията организира семинар за изграждане на капацитет като част от проекта INTEGRACE. Целта на семинара бе да

По време на семинара за изграждане на капацитет

По време на семинара за изграждане на капацитет

се изяснят въпросите, свързани с методологията при подготовката на националните доклади, както и при оценката на съществуващите политики, програми и практики. Участниците в семинара бяха проф. Дейвид Ингълби от Университета в Утрехт, Холандия, д-р Нандо Сигона от Оксфордския университет, проф. Кристина Иглицка от Центъра за международни отношения във Варшава, проф. Мати Хайдметс, Университет на Талин/„Фондация Интеграция“, Естония, проф. Анна Кръстева от Нов български университет, проф. Ингегерд Рюдин и д-р Улрика Съoberг от Университета в Халмстад, Швеция, д-р Джузепе Рома – директор на Фондация CENSIS, Италия, Анна Италия и Луиджи Белези от CENSIS – Италия, Хелмут Сакс и Сабине Мандл от Лудвиг Болцман институт за правата на човека (ViM) във Виена, експерти на Центъра за изследване на демокрацията – доц. Андрей Нончев (координатор на проекта), Николай Тагаров (мениджър на проекта и модератор на семинара), д-р Мила Манчева, Светла Енчева, Кристина Георгиева и Марио Баталини.

Като част от проекта бяха подготвени 31 доклада. Основните заключе-

ния и препоръки на българския доклад, изготвен от експерти на Центъра за изследване на демокрацията, бяха насочени към нуждата от усъвършенстване и подобрене на следните ключови области:

1. Достъп до образователната система и записване
2. Качество на образованието
3. Защита на уязвимите групи деца
4. Участие и овластяване

Достъп до образователната система и записване

Редица несъвършенства бяха идентифицирани в процеса на подготовката на децата на бежанците и търсещите убежище (ДБТУ) за записване в училище. Те са както структурни, така и методологически. Българският езиков курс и стаята за обучение, организирани в Държавната агенция за бежанците (ДАБ), са създадени, за да отговорят на езиковите и образователните нужди на малката и динамична група от ДБТУ непосредствено след тяхното пристигане в България. Констатираните несъвършенства могат да послужат

Таблица 1. Молби за убежище в България по години; дял на децата

Година	Брой подали молби за убежище	Жени	Непридружавани непълнолетни	Деца	Деца %	Забележки
1993	276			72	26,0 %	(Данните на ВКБООН съчат 217 деца за 1993 – 1994)
1994	561			143	25,5 %	
1995	451			121	26,8 %	
1996	283	50		31	11,0 %	
1997	429	47		34	8,0 %	
1998	834	139		157	18,8 %	
1999	1349	293		308	22,8 %	
2000	1755	294		289	16,5 %	
2001	2428	343		460	19,0 %	
2002	2888	323		289	10,0 %	
2003	1549			193	12,5 %	
2004	1127		233	286	25,4 %	
2005	822		159	201	24,5 %	
2006	639		73	102	16,0 %	
2007	975	98	23	122	12,5 %	
2008	746	130	109	122	16,4 %	По данни на ВКБООН има 13 непридружени малолетни
2009	853		8	100	11,7 %	
2010	825		68	114	13,8 %	По данни на ВКБООН има 22 непридружени малолетни

Изтогници: ДАБ, ВКБООН, Кръстева 2006, 182-183 (таблицата е в процес на подготвяне, липсващите данни са изисквани). Данните за непридружените деца са взети от Държавната агенция за бежанците от 1994 нататък. Между 1993 и 2003 г. в статистиката не се прави разлика между придружени и непридружени деца.

като основа за създаването на добра практика в областта на интегрирането на тази уязвима група в българската образователна система. На първо място, българският езиков курс и стаята за обучение трябва да бъдат разделени и ръководени от различни учители. Това се налага поради факта, че те обслужват различни нужди и са насочени към различни групи от ДБТУ – тези, които току-що са пристигнали в страната и тези, които вече посещават училище. Въпреки че ДАБ може да подsigури структурно и финансово съществуващата система по отношение на методологията и образователните процедури, надзорът върху езиковия курс и стаята за обучение е целесъобразно да се осъществява от професионални образователни институции като Министерството на образованието, младежта и науката (МОМН) и Института за чуждоезиково обучение.

Езиковият курс трябва да бъде така структуриран, че да отговаря на изискванията на изпита по български език. Освен езиковата подготовка, трябва да се осигури и преговор на основните предмети, включени в изпита. Профилът на групата от ДБТУ е много разнообразен и динамичен. Средно групата се състои от 10-15 деца на различна възраст, от различна националност и с различна продължителност на посещение. Това е голямо предизвикателство, което може да се посрещне само с помощта на специално разработена методология, реализирана от много добри учители с дългогодишен опит.

Процедурите за записване в училище на ДБТУ се нуждаят от адекватна правна основа. Действащите в момента правни норми за предоставяне на равен достъп до образование за българските граждани и ДБТУ съвсем не предлагат ефективно решение

на проблема със записването в училище. В действителност те възпрепятстват равния достъп до образование. Възстановяването на по-ранната Наредба № 3 от 27 юли 2000 г. на МОМН трябва да се обмисли сериозно заедно с редица подобрения в процедурата по записването. Нужно е да се създаде, специално подготвен за ДБТУ, унифициран приемен изпит, както и подготвителни курсове към него. Съответно, подготовката на ДБТУ в това ниво трябва да бъде напълно съгласувана с изпита.

Качество на образованието

Качеството на образованието, което се предлага на ДБТУ в българските държавни училища може да се измери най-добре с посещаемостта и представянето на учениците в училище. В настоящия момент обаче, тези два индикатора не се наблюдават, няма и официална или неофициална статистика за тях. Няколко фактора трябва да се вземат предвид, когато се говори за посещаемостта и представянето на ДБТУ. Това са оскъдните познания по български език, непознаване на българската терминология по различните учебни предмети, невъзможността на родителите да помагат на техните деца с усвояването на училищния материал и недостатъчните финансови средства, с които разполагат семейства (Топалова, 2009, 5-8). Всички тези фактори поставят ДБТУ в уязвима позиция в училище и изискват създаването на помощни програми, които да отговорят на специфичните им нужди, да ги ангажират напълно в образователния процес и в крайна сметка да доведат до подобряване на качеството на тяхното образование. Редица мерки могат да се предприемат за подобряване на качеството на образованието на ДБТУ в българските държавните училища.

- Пренасочване на ресурсни учители за специализирани консултации
- Възможност за осигуряване на допълнителни (индивидуални) класове
- Избор на най-подходящ учебник за изучаване на български от чуждестранни ученици
- Създаване на правила за подготовка на учители, които преподават български като втори език в държавните училища
- Осигуряване на превод на родителите. Възможността родителите да общуват ефективно с учителите и училищната администрация е от изключително значение за образователната интеграция на ДБТУ.
- Наемане на училищни асистенти с познания по майчиния език на ДБТУ, които да съдействат за ефективната комуникация между учителите и децата, които са в процес на усвояване на българския език.
- Осигуряване на безплатни учебници и материали на ДБТУ от всички възрасти, както и джобни пари за закуски и обяд в училище и средства за закупуване на дрехи.
- Подкрепа на учителите обучаващи ДБТУ. На такива учители трябва да се осигурят обучения по междукултурни взаимоотношения, които да им дадат адекватни познания за социалните, политическите и културните особености на страните, от които идват техните ученици.

Защита на уязвимите групи деца

Препоръчително е да се подобри защитата на ДБТУ в етапа преди записване в училище. Периодът между задържането и кандидатстването за записване в училище е свързан с

редица практики, които засягат правата и благосъстоянието на ДБТУ. Те могат да включват случаи на разпит на границата без присъствието на родителите или адвокатите на децата, продължителна регистрация, която може да продължи до няколко месеца и настаняване в Имиграционния център за задържане в Бусманци, където децата са жертва на ограничителен режим без всякаква свобода на движение. Тези практики допълнително засилват стреса и травмата, които ДБТУ вече преживяват, и допълнително затрудняват тяхната образователна интеграция, както в краткосрочен, така и в дългосрочен план.

Крайно необходимо е да се въведе задължителна психологична подкрепа в училищата, където ДБТУ са записани. Според сега действащата правна рамка, само училища с над 500 ученици имат право на училищен психолог. Училищата с по-малък брой деца не разполагат със средства за осигуряване на такъв тип услуги.

Предпазните мерки трябва да бъдат подобрени по отношение на най-уязвимата група от ДБТУ – непридружени/разделени от родителите им непълнолетни. Необходими са подобрения в правните и институционални механизми по отношение на приемането и интегрирането на непридружените ДБТУ. В съответствие с принципите на реформата за деинституционализация на услугите, свързани с грижите за децата, усилия трябва да се инвестират и в създаването на приемни семейства за обгрижване на такива деца. Целесъобразно е и да се създават алтернативни форми на настаняване, следвайки принципа за най-добрия интерес на децата и тяхната безопасност. Възможно е и изграждането на институция, която да оказва подкрепа и защита на непридружени ДБТУ, изцяло съобразена

с техните специфични нужди, включително и тези, свързани с образованието им.

За да се осигури по-ефективна защита срещу прояви на ксенофобия или расизъм в училище, съответните институции трябва да разработят дългосрочна програма за квалификация на учителите, обучаващи ДБТУ. На тези курсове учителите ще придобият познания за това как се възпитава в толерантност и как да се насърчава межкултурния диалог сред ученици от различна националност, религия и култура.

Участие и овластяване

Липсата на детски градини за ДБТУ под шест годишна възраст тежко засяга шансовете им за интеграция в приемащото общество и по-специално последващото им включване в българската образователна система. Невъзможността ДБТУ между 1 и 6 години да посещават детска градина ги прави неподготвени за училище. Докато ДБТУ формално имат право да посещават детска градина, настоящите правила ефективно ги лишават от достъп до нея в процеса на конкуренция с местните деца. Действащите правила за записване на децата в общинските детски градини трябва да бъдат преосмислени по отношение на ДБТУ. Отговорните институции, имащи отношение към БДТУ, трябва да поискат експертни консултации със служителите на Столична община с цел запознаване с проблема и инициране на адекватни изменения на сега действащите правила. Реалният достъп на ДБТУ до общинските детски градини ще даде възможност и време на техните майки да вземат участие в професионални обучения и курсове на Националната програма за интеграция на бежанците. Това ще улесни адаптацията им в приемащо-

то общество, ще подобри езиковите им познания по български и ще увеличи шансовете им за заетост.

По отношение на достъпа до образование на непридружените/разделените от родителите им ДБТУ трябва да се има предвид тяхната възраст (71 % от тях са на възраст 16-17 години), техният опит и техните дългосрочни нужди. Докато повечето от тези деца са преживели неща, които са ги принудили да узреят и пораснат по-бързо, те се очаква или да учат заедно със 7-8 годишни деца в първи клас, или да останат ефективно затворени в институциите, осигуряващи грижа на децата, без възможности за професионално обучение и смислена перспектива за бъдещето. Трябва да се изработят специално пригодени програми за непридружени/разделени от родителите им ДБТУ в по-напреднала възраст, които да им дадат възможност за посещение на различни професионални курсове и участие в алтернативни форми на образование като вечерни училища, индивидуални преподаватели или програми за самообучение.

Трябва да се отбележи, че някои от идентифицираните пропуски в сегашната система са поставени високо в дневния ред на съответните институции в България. Предстои да се вземат специални мерки за изменение на Закона за убежището и бежанците, както и да се възстановят по-рано отменените разпоредби относно записването на ДБТУ в българските държавни училища. Предстои също така и разширяване на обхвата на Наредба N 3 от 19 юни 2009 г. на МОМН, по отношение на групата на ДБТУ. Засега само чуждестранни ученици от ЕС и страните от ЕИП имат достъп до допълнителни безплатни курсове по български език.

Реинтеграция на деца жертва на трафик (ARECHVIC)

През септември 2010 г., Социологическата програма спечели проект на тема: „Подпомагане и реинтегриране на деца – жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-изтогник и страните-дестинация“. В този проект Центърът за изследване на демокрацията си сътрудничи с Лудвиг Болцман Институт, Австрия, Фондация CENCIS – Италия, Хора в Нужда, Словакия, Университета в Пет, Унгария и Организацията за подкрепа на жертвите на престъпления, Швеция. Проектът има за цел да направи оценка на политиките и напредъка, свързани с оказване на адекватна подкрепа и защита на трафикираните деца в три страни на местоназначение (Италия, Австрия, Швеция) и три страни на произход (Словакия, България, Унгария). Анализът ще се базира на утвърдена методология за оценка на политики и програми, която може да се прилага и в другите страни от ЕС. За разработването му са използвани следните международни инструменти и ръководства: „Ръководство за защита на деца жертви на трафик“ (УНИЦЕФ), „Наръчник за подпомагане на жертвите“ (Международната организация по миграцията), „Насоки за развитие и прилагане на цялостна борба с трафика на хора“ (Международен център за развитие на миграционната политика), „Ръководство за борба с трафика на хора“ Организацията на обединените нации за наркотици и престъпления (UNODC), докладът на Европейската агенция за основните човешки права (FRA) „Разработване на индикатори за защитата, зачитането и насърчаването на правата на детето в Европейския съюз“. Идентифицирането на най-добрите практики ще допринесе за утвърждаване на дългосрочни устойчиви програми

в помощ на трафикираните деца и тяхното пълно реинтегриране в обществото.

Първият семинар по проекта ARECHEVIC ще се състои на 12-13 декември 2011 г. На него партньорите ще обсъдят националните доклади, както и структурата на сравнителния доклад за най-добрите практики за реинтегрирането на деца жертва на трафик.

II. Популяризиране и защита на човешките права

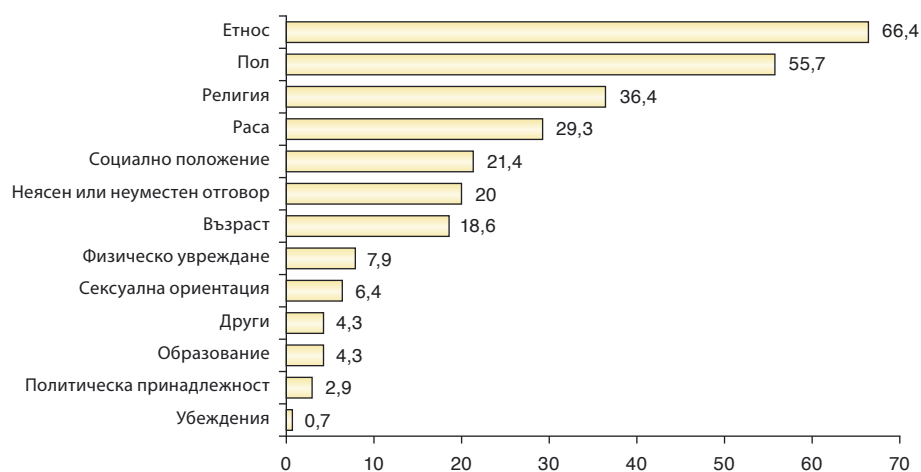
Европейска полиция и човешки права

Социологическата програма участва в изпълнението на проект „Европейска полиция и говешки права“, който се осъществява в партньорство между Главна дирекция „Охранителна полиция“-МВР, Академия на МВР, Институт по психология на МВР, Комисията за защита от дискриминация, Център за изследване на демокрацията, Български хелзинкски комитет, Белгийската федерална полиция, Германска полиция (Криминална полиция на провинция Баден-Вюртемберг) и Полската полиция (Варшавска градска полиция).

Фокусът на проекта е поставен върху недискриминационното поведение, като очакваният резултат е създаване на обучителна мрежа и гъвкава методика за обучение на полицейски служители. Целта на проекта е на базата на периодични обзори на полицейската практика да се провеждат тематични обучения по права на човека с възможност за актуализация и адаптиране на учебните модули. Методиката следва да предлага интерактивен и интердисциплинарен подход и ситуативно модулно

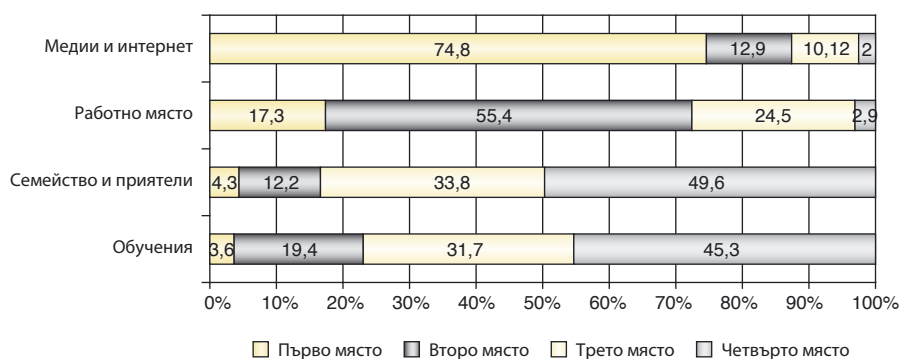
Фигура 5. Признаци на дискриминация

Моля, избройте признаци на дискриминация, които са Ви известни:

Фигура 6. Източници на информация

Откъде най-често получавате информация за спазването на правата на човека и защитата от дискриминация?

обучение по казуси от полицейската практика.

В рамките на проекта експерти на Социологическата програма проведоха изследване за да се получи реалистична представа за предизвикателствата, с които се сблъскват полицейските служители при зачитането на основни човешки права в хода на изпълнението на служебните си задължения. Особен акцент бе поставен върху познанията на полицейските служители в областта на дискриминацията.

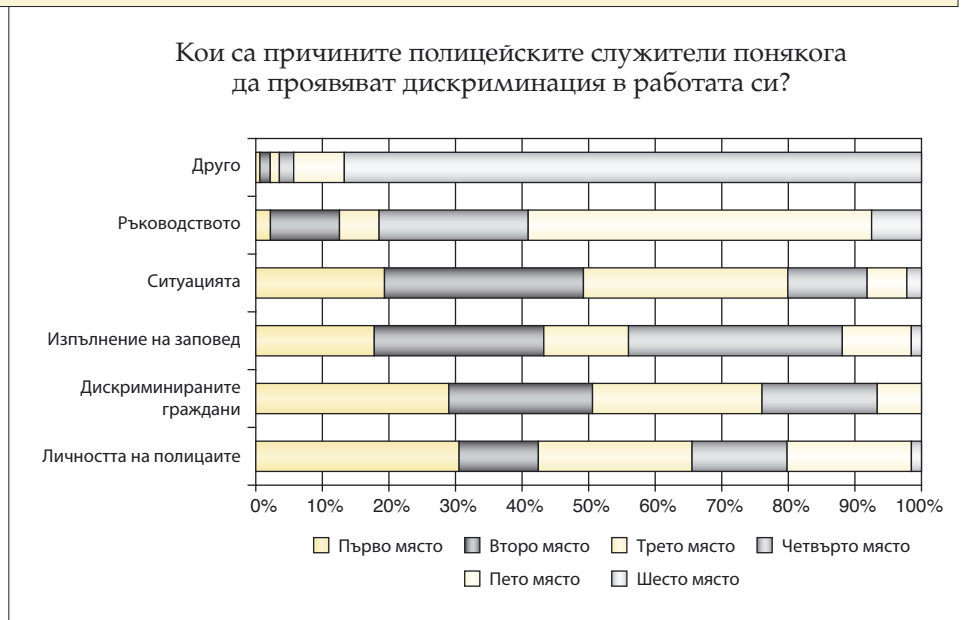
Осъществено е емпирично социологическо изследване сред 151 полицейски служители от СДВР, ОДМВР Пазарджик и ОДМВР Перник са проведени 12 дълбочинни интервюта. Беше изготвен анализ на базата на резултатите от интервютата и анкетни

те карти. Резултатите от изследването показват, че най-разпознаваемите форми на дискриминация сред полицейските служители са етническата принадлежност и пола.

Основните източници, от които полицейските служители черпят информация по темите „защита на човешките права“ и „дискриминацията“, са интернет и медиите.

Проучването на **полицейската практика и равното третиране на граждани** бе най-предизвикателната част от изследването. Екипът очакваше известна предпазливост по отношение на предоставянето на информация за прояви на дискриминация. Въпреки че отговорите на полицайите потвърдиха до известна степен тези очаквания, те бяха по-склонни да твърдят, че дискриминацията от страна на

Фигура 7. Причини за дискриминация в полицията

полицаи към граждани съществува, но тя е производна главно на недостатъчна ангажираност към проблемите на етническите малцинства.

Когато дискриминацията е налице, според полицаите тя най-често е подбудена от дискриминираните граждани, ситуацията и личността на полицаия. Редица интервюирани полицаи считат, че полицаят „гради характер“ по време на изпълнение на своите задачи, а обученията, които получава, допринасят за неговите способности да проявява равностойно третиране на граждани.

Интересно е, че полицаите са посклонни да изберат положителни мерки, за да се предотврати дискриминация. Обучението е сред най-желаните мерки за превенция на дискриминация сред респонденти и интервюирани.

III. Превенция на тормоза в интернет

Социологическата програма, заедно с Национален център за безопасен интернет, България (част от програмата „Информационно общество“ към Фондация приложни изследвания и комуникация, които са част от групата на ЦИД) е партньор в проект, озаглавен *Оценка на заплахите от тормоз в Интернет (TABBY)*, който се осъществява в Италия, Кипър, Гърция, България и Унгария. Координатор на проекта е Департаментът по психология на Втория университет на Неапол. Останалите партньори са Университетът на Кипър, Аристотеловият университет на Солун – Гърция, Chiamamila – Италия и Фондация ESZTER – Унгария. Проектът TABBY цели превенция на киберзаплахите и тормоза сред младежите чрез разработването на набор от

инструменти, който да е в помощ на младите хора, училищните преподаватели, педагогически съветници и родителите при идентифицирането на опасностите и рисковете, свързани с Интернет тормоза и агресивното поведение.

Сред основните дейности на проекта са:

- Подготовка на инструмент за самооценка за младежи, чрез който да се установи степента на риска да станат жертва на насилие в Интернет, който ще бъде преведен на езиците на всички участващи страни;
- Подготовка на набор от инструменти в електронен формат за оценка на риска от киберзаплахи и кибертормоз за самите младежи, както и за преподаватели, педагогически съветници и училищни работници, който ще бъде разпространен в училищата;
- Подготовка на допълнителен ръчник за учители и педагогически съветници на тема кибертормоз, киберзаплахи и *секстинг* (изпращане на експлицитно сексуално съдържание) със съответните видео материали с някои случаи и примери, които биха могли да бъдат използвани в училищата. Ръчникът ще бъде на английски език, преведен на езиците на всяка от участващите страни;
- Обучение на учители, педагогически съветници и училищни работници за употребата на TABBY инструментариума.

Екипът на Социологическата програма и Национален център за безопасен интернет проведе дискусии в две фокус групи с ученици от четири български училища и една дискусия

с учители. Учениците, взели участие във фокус групите, са във възрастов диапазон 15-16 и 10-11 години. Някои от учениците, участвали във фокус групата на по-големите деца, признават, че са ставали жертва на различни форми на кибертормоз. Сред тези форми са:

- Вербално публично унижение или унижение чрез снимки, обработени на *Фотошоп*
- Кражба на акаунт или самоличност
- Различни форми на *секстинг*
- Предложения за порнография
- Предложения за срещи с непознати възрастни, представящи се за деца (“Педофилите винаги казват, че са на съвсем същата възраст”)
- Преследване и тормоз в Скайп и социалните мрежи

Децата имат различни виждания относно това как подобно поведение се третира от българското законодателство. Някои от тях смятат, че това е престъпление, докато други не го възприемат по този начин (в България кибертормозът не се третира като престъпен акт). Те отчитат, че някакво наказание е необходимо, но имат различни мнения относно това, в каква форма да бъде то. Някои вярват, че извършителят трябва да бъде изправен пред криминално обвинение, докато други смятат, че той/тя трябва да получи специализирана помощ от психолог или педагогически съветник.

Според фокус групата на по-малките ученици (11-12 години), участващи в дискусиите, е добре да се разговаря с родителите на дадено дете, за да бъде то защитено, но не всеки от тях има достатъчно доверие на собствените си родители. В много от случаите родителите имат по-нис-

ка компютърна грамотност в сравнение с децата. Повечето деца имат своите родители като приятели във Фейсбук, но не им допада контрола на родителите им върху тяхното онлайн поведение. Те смятат, че са в безопасност, ако не споделят личната си информация по интернет и ако не се срещат с непознати без позволение на родителите си или друг доверен възрастен.

В сравнение с 15-16 годишните деца, участниците в групата на по-малките деца имаха по-ясна представа за това как да съобщят за кибертормоз във Фейсбук. Изглежда, те имат по-голям опит с киберпроблемите, тъй като децата на тази възраст са по-активни потребители на социалната мрежа. Няколко години по-късно, те вече не я намират за толкова интересна.

IV. Оценка на политики и програми

През последните две десетилетия теорията и практиката на оценяването на политики и програми се разви динамично в териториален и институционален контекст. Международните институции и организации (Европейската комисия, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, Световната банка, Програма за развитие на ООН, УНИЦЕФ и други), националните парламенти и гражданските организации все по-често прибегват до употребата на социалната оценка на политики, програми и проекти от най-различно естество и обхват. В този контекст, социологическата програма надгражда своята експертиза и методологически капацитет за извършване на оценки на обществени политики и програми със социално въздействие на национално и европейско ниво.

През 2011г. екипът на Социологическата програма разработи *Общи методологически насоки за оценяване на най-добрите практики и оценка на въздействието в обществото* като част от проекта INTEGRACE. Предложените насоки бяха разработени в съответствие с две от целите на проекта INTEGRACE и представляват ключова стъпка за тяхното изпълнение:

- Увеличаване ефективността на политиките и програмите за интеграция на бежанци и деца, търсещи убежище в ЕС
- Разработка на аналитичен инструментариум за оценка на въздействието на програми и политики за интеграция на деца-бежанци в училища.

Методологическите насоки целят да предложат общ подход за оценка на добри практики в образователната интеграция на деца-бежанци в старите страни-членки (Австрия, Италия и Швеция) и оценка на социалното въздействие на потенциални инициативи в новите страни-членки (България и Словения).

Насоките имат няколко основни цели:

- Да дефинират целите и обосновката на оценяването на социалното въздействие на най-добрите практики в областта на образователната интеграция на деца на бежанци и търсещи убежище;
- Да очертаят основните рамки на оценката на социалното въздействие на добрите практики в образователната интеграция на ДБТУ;
- Да предложат съдържанието на националните доклади за оценяване на социалното въздействие.

Оценките на социалното въздействие са ориентирани към проучването на възможностите за пренасяне на добри практики в образователната интеграция на ДБТУ от една специфична национална/местна среда в друга. Основната цел на оценяването на вече съществуващите най-добри практики на трите стари страни-членки (Австрия, Италия и Швеция) е да бъде направен анализ на това доколко и при какви условия те могат да бъдат репликирани в друг контекст. Оценката на социалното въздействие има за цел да прецени въздействието върху обществото на прилагането на дадена практика, която вече е идентифицирана и призната като добра в някоя от старите страни-членки. Основните цели на двете аналитични упрощения включват:

- улесняването на трансфера на знание от старите към новите страни-членки, позволявайки на последните да се справят по-ефективно с новите миграционни обстоятелства;
- осигуряването на база за развитие на общ европейски подход към адресирането на образователните нужди на бежанците чрез методологическо провеждане на цялостни и стандартизирани оценки.

Основните въпроси, на които оценяването трябва да даде отговор, са: може ли разглежданата практика да бъде пренесена в различна национална/местна среда? Какви трябва да бъдат предварителните условия за практиката, за да може тя да бъде осъществена успешно в различен национален и/или местен контекст?

Въз основа на идентифицираните най-добри практики и областите, които се нуждаят от подобрене, както и на подготвената методология, про-

ектните екипи на INTEGRACE разработиха три оценки на избраните инициативи в три западноевропейски страни-членки на ЕС (Австрия, Италия и Швеция) и две оценки на социалното въздействие на тяхното приложение в две източноевропейски държави (България и Словения). В процес на разработка е сравнителен доклад, който се изготвя въз основа на националните оценки. Докладът ще предостави анализ на ефективността на предлаганите методологически инструменти като значима стъпка в процеса на идентификация и трансфер на добри практики сред различните национални контексти на ЕС.

В рамките на проекта ARECHIVIC, екипът на социологическата програма разработи Методология за оценка на програмата в областта на интеграцията на деца, жертви на трафик. Методологията цели да осигури инструментариум за задълбочена оценка на степента на съответствието на държавите-членки с международните стандарти и практически насоки в тази сфера, както и да осигури ръководство на процеса на формиране на политики. Осъществяването може да бъде оценено чрез измерими индикатори.

Общата цел на методологията за оценяване на програми за подпомагане и реинтеграция на деца жертви на трафик е да повиши ефективността на изпълнението на програмата в рамките на ЕС и да разпространи в ЕС оценителни стандарти в областта.

Специфичните цели на методологията са да предоставят указания за:

- Оценка нивото на съответствие на целите на програмите за подпомагане и реинтеграция на деца жертви на трафик с международните правни стандарти и принципи;
- Оценка на процеса на изпълнение на програми за подпомагане и реинтеграция на деца жертви на трафик, включително участието на заинтересованите страни и осигуряването на адекватно финансиране;
- Оценка на резултатите на националните програми за подпомагане и реинтеграция на деца жертви на трафик в съответствие с установени измерими индикатори;
- Оценка на механизмите за мониторинг на програми за подпомагане и реинтеграция на деца жертви на трафик;
- Определяне на степента, до която предварителните условия за ефективно подпомагане на деца жертви на трафик са изпълнени;
- Оценка на резултатите на програмите за временна грижа и предпазване на деца жертви на трафик в съответствие с измерими индикатори;
- Оценка на резултатите от програмите за реинтеграция на деца жертви на трафик в съответствие с измерими индикатори.

Шестте проектни екипа на ARECHIVIC понастоящем провеждат проучвания в националния контекст на Австрия, България, Унгария, Италия, Словакия и Швеция.

* * *

Социологическата програма предоставя експертен опит, главно от методологически и аналитичен характер, при разработването на изследователски методи и инструменти за различни правителствени, граждански и академични форуми, в които взима участие, по важни за обществото проблеми.

Експертите на програмата участваха в следните инициативи през 2011 г.:

- Консултативния съвет към Министъра на регионалното развитие и благоустройството. Това е инициатива, която предлага възможност за диалог и сътрудничество между неправителствените организации и правителствените структури за повече прозрачност при формирането на публични политики.
- Разработването на проект *„Европейска полиция и човешки права“* по дейност 2а *„Оценка на състоянието на спазването на човешките права от българската полиция“* финансиран от програма *„Превенция и борба с престъпността“* на Европейската комисия.

Европейска програма

През 2011 г. Европейската програма съсредоточи усилията си в своите традиционни области: (1) анализ на пазарите на организираната престъпност в България и подготовка на методика и доклад за оценка на риска от организирана престъпност; (2) изследване на динамиката и тенденциите на конвенционалната престъпност в България; (3) въпроси на националната и международната сигурност и (4) изследвания по въпросите на сигурността и взаимодействието между органите, осигуряващи сигурността по външните граници на ЕС.

- **Оценка на риска от организирана престъпност в България, на Балканите и в Европейския съюз.** Продължи анализът на престъпни пазари и изучаването на добри практики в борбата с организираната престъпност. Центърът за изследване на демокрацията заедно с Агенция Митници организира международна конференция по проблемите на противодействието на контрабандата с цигари на Балканите, с участието на висши служители на МФ и МВР и на висши служители на митническите администрации на балканските страни. Бяха изучени и систематизирани практиките прилагани от италианските власти в борбата с мафията и в частност политиката им за конфискация и разпореждане с имущества, придобити от престъпна дейност. Събраните материали бяха издадени в сборника „Антимафия“, който беше представен по време на международен семинар.
- **Мониторинг и превенция на конвенционалната престъпност.** С провеждането на Националното изследване на престъпността 2011 се навършиха 10 години от първото национално изследване на престъпността в България. Беше изготвен и публикуван анализ на динамиката на конвенционалната престъпност в България за периода 2000 – 2010 год. Основните изводи от анализа бяха представени на съвместно публично заседание на Центъра за изследване на демокрацията и Държавно-обществената консултативна комисия по въпросите на превенцията на престъпността.
- **Национална и международна сигурност.** Проблемът за националната и международната сигурност в условията на криза и при нововъзникващи нетрадиционни заплахи отново беше в кръга на интересите на Европейската програма.

Беше организирана публична дискусия на тема: „Национална и международна сигурност през 21 век“. По време на дискусията се оцениха заплахите, създавани от нетрадиционни източници като: кибертероризмът, енергийната сигурност, връзките между организираната престъпност и международния тероризъм и др.

- **Разширяване на полето на изследване.** След успешното изследване на връзката между корупцията и организираната престъпност в 27-те страни-членки на Европейския съюз, през 2011 беше завършен анализа на добрите практики при взаимодействието между гранична полиция и митническите администрации, работещи на външните граници на ЕС. Анализът, изводите и предложенията бяха представени в Брюксел на специално заседание на представители на министерствата на вътрешните работи на страните-членки на ЕС, както и на българската общественост по време на организирана в Парламента кръгла маса. Започна работата по изследване на антикорупционните мерки в граничния контрол в страните-членки на ЕС, с което за трети път на Центъра за изследване на демокрацията се възлага проучване в рамките на ЕС.

I. Оценка на риска от организирана престъпност

Изминалите години след началото на прехода в България се характеризират с липсата на дългосрочна стратегия от страна на правоприлагащите органи за справяне с организираната престъпност. Нещо повече, пролича и неспособността им да поставят своята превантивна и репресивна дейност върху адекватна информационно-аналитична основа, която да направи възможно степенуването на заплахата от различните проявления на организираната престъпност и да позволи измерването на ефекта от предприеманите мерки, политическите инициативи и стратегии. По този начин неефективните действия доведоха до реализирането на успешни модели на мимикрия на престъпния бизнес и позволи превръщането на голяма част от „силовите предприемачи“ в „почтени бизнесмени“.

През последното десетилетие противодействието на организираната престъпност се превърна в приоритетна задача на почти всички западноевропейски държави. Основната част от усилията бяха насочени към получаването на адекватна информация за заплахите от организираната

престъпност. В резултат на това, формулирането на политиките на противодействие на организираната престъпност започна да се базира върху подробни стратегически анализи. Характерното за тях е, че визират не само съществуващата ситуация в областта на организираната престъпност, но и генерираните от нея рискове и заплахи, като по такъв начин се превръщат в основа на средносрочните и дългосрочните мерки на правоприлагащите институции и са определящи както при извеждането на приоритетите и планирането на оперативните действия, така и в рамките на националните модели за разузнавателна и оперативна информация.

В тази връзка, основното внимание през годината беше насочено към изучаването и анализа на престъпните пазари в България. Бяха организирани кръгли маси и конференции посветени на най-проблематичните пазари.

Предизвикателствата пред правоохранителните органи във връзка с рисковете от навлизане на организирани престъпни групи на енергийния пазар бяха обсъдени на 25 март 2011 г. на кръгла маса на тема „Организирана

на престъпност и енергийна сигурност”.

Три възможни сценария за развитие на потенциалните рискове от навлизане на организираната престъпност в енергийния сектор на Европа представи Г-н Стив Харви, главен експерт от отдел „Организирана престъпна мрежи“ на Европол. Той отбеляза, че организираните престъпни дейности в енергийния сектор и особено в нововъзникващите пазарни ниши на алтернативните източници е нова сфера, където провеждането на разследвания става след докладването на конкретни престъпни действия и не включва превантивна работа подобна на тази за противодействие например на трафика на наркотици и проституция. Г-н Тихомир Безлов, главен експерт на Центъра, представи оценка на обстановката в България и спецификата, която характеризира

престъпната дейност в енергийния сектор.

Както официалните, така и неофициалните оценки определят пазара на контрабандни цигари като престъпен пазар, нанасящ най-големи щети на бюджета. За да се получи обективна и точна преценка за този феномен на 2 и 3 юни 2011 г. Центърът за изследване на демокрацията заедно с Агенция Митници проведе международна конференция на тема „Противодействие на контрабандата с цигари на Балканите“, с участието на висши служители на МФ и МВР, генералните директори и висши служители на митническите администрации на България, Турция, Гърция, Македония, Сърбия и Румъния; представители на Джапан Табако Интернешънъл (JTI) в балканските страни; представители на ОЛАФ и на Генерална дирекция „Данъчно облагане

Кръгла маса на тема „Организирана престъпност и енергийна сигурност“, отляво надясно: г-н Тихомир Безлов, главен експерт, Център за изследване на демокрацията; г-н Димитър Георгиев, зам-министър на вътрешните работи; ген. Чавдар Червенков, директор на Европейска програма

*Кръгла маса на тема „Организирана престъпност и енергийна сигурност“:
г-н Стив Харви, главен експерт от отдел „Организирана престъпна мрежа“
на Европол*

и митнически съюз” на Европейската комисия; представители на цигарените компании „Бритиш Американ Табако“, „Филип Морис Интернешънъл“ и Булгартабак Холдинг.

Върху необходимостта от съвместни действия за ограничаване на сивата икономика привлече вниманието на участниците д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията. Повишаването на акциза на цигарите през 2010 г. доведе до повишаване на тяхното търсене на нелегалния пазар, което неизменно води до контрабандното им набавяне. Според изготвеният от Центъра годишен *Индекс на скритата икономика*, през 2009 г. се наблюдава спад на незаконната търговия, а през 2010 г. тя отново нараства, като същевременно се увеличават и заловените количества контрабандни цигари. Въвличането на нови участници в тези пазари има и соци-

ално измерение, тъй като те се превръщат в мишена и на организираната престъпност и биват използвани и в други техни пазари. Именно затова, за по-успешното противодействие на това явление е необходимо както по-тясно сътрудничество между правоохранителните и митническите органи, така и системно взаимодействие между държавните институции и частния сектор. Необходими са не само полицейски и административни мерки, но и добро управление на акцизната политика.

Една от причините за нарастване на контрабандата е намалената покупателна способност на населението във време на криза, отбеляза г-н Симеон Дянков, зам.-министър председател и министър на финансите. В такава обстановка вероятността да се прибегва към стоки от сивия сектор се увеличава, като тези предпоставки изчезват с подобряването на иконо-

Участниците в конференцията „Противодействие на контрабандата с цигари на Балканите“

мическия растеж. Г-н Дянков изтъкна две причини за увеличаването на акциза на цигарите. От една страна подписаните документи при влизането на България в Европейския съюз, а от друга – съображения, свързани със здравето на българското население. (Така например, след вдигането на цените на цигарите през 2009 г. 4,3 % от българите са отказали тютюнопушенето). Предприемат се мерки за овладяване на инфлацията, както и за запазването на нивата на акцизния данък върху цигарите до 2015 г. Така например направени са и законодателни промени в началото на 2011 г., засягащи борбата с контрабандата, в частност проектозакон за възстановяване на разузнавателните функции на Агенция „Митници“, както и за повишаване на техническата въоръженост на митническите органи чрез увеличаване броя на стационарните и мобилни скенери и друга техника.

Един от основните проблеми, пред които са изправени митниците в последно време е смяната на основното направление на контрабандата от изток на юг. Почти 70 % от контрабандните цигари проникват в България през вътрешните граници на ЕС, главно от Гърция, посочи в своята презентация г-н Ваньо Танов, директор на Агенция „Митници“. Сравнително малка част – около 3 %, идват от Турция и незначителен процент влизат от Сърбия и Македония. Друга важна тенденция е, че в резултат на по-строгия контрол по сухопътните граници, контрабандистите вече предпочитат морския транспорт. Г-н Танов информира за създаването на мобилни екипи, които ще работят на територията на цялата страна и ще покриват всички основни международни транспортни коридори. Закупуването на скенери ще повиши ефективността на ежедневната рабо-

Конференция на тема „Противодействие на контрабандата с цигари на Балканите“: отляво надясно: г-н Кент Браун, вицепрезидент на Джапан Табако Интернешънъл; г-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията; г-н Симеон Дянков, зам.-министър-председател и министър на финансите

та на митническите служители. Българските митници си сътрудничат както с митническите администрации на останалите страни членки на ЕС, така и с турските си колеги по отношение на обмена на информация, свързана с установени канали за контрабанда на цигари. Изграждането на полицейски и митнически център на българските граници с Гърция, Сърбия и Македония ще подобри обмена на информация. Беше дадена и висока оценка на помощта, която частния сектор оказва под формата на експертен анализ.

Изказвания за проблемите свързани с контрабандата на цигари и предприеманите мерки на национално равнище направиха г-жа Агелики Мацука, началник секция за борба с контрабандата на наркотици и оръжие, от „Митнически контрол“ към Министерство на финансите на Гър-

ция, г-н Любища Димовски, началник на отдел „Разузнаване“ в митническата администрация на Република Македония, г-н Слободан Николич, зам.-генерален директор на митническата администрация на Сърбия, г-жа Камелия Дима, началник служба „Управление на риска“ на митническата администрация на Румъния и г-н Мехмет Гюзел, зам.-генерален директор, Подсекретариат по митниците на Република Турция.

За необходимостта от по-тясно сътрудничество между частния сектор и митническите власти в борбата срещу контрабандата на цигари и търговията с фалшиви такива, което да бъде под формата на правно обвързващи споразумения или меморандуми за разбирателство говори г-н Шефан Шлеферейт, вицепрезидент на Джапан Табако Интернешънъл, отговарящ за стратегията за борба с

незаконната търговия. Той представи редица оценки за глобалният размер на нелегалната търговия с цигари, както и някои нови тенденции, които се забелязват с разпространението на фалшиви продукти. Налага се изводът, че нелегалната търговия, води до загуби не само за производителите на цигари, но и за националните бюджети под формата на нереализирани приходи, което налага по-тясно и действено сътрудничество.

Позицията на ОЛАФ представи г-жа Даян Скарлет, началник на отдел „Операции“. Тя обърна специално внимание на Работната група за борбата с контрабандата на цигари, която се занимава с координирането на големи международни операции по задържането на контрабандни цигари. Доброто взаимодействие с

производителите на цигари също способства за намаляване на незаконната търговия, както и за откриването и унищожаването на фабрики за производство на фалшиви цигари. Като предизвикателства пред ОЛАФ бяха посочени т.нар. „евтини бели“ цигари, незаконното производство и глобалният характер на нелегалната търговия с цигари.

Успешното противодействие на контрабандата на цигари в Европа е един от важните приоритети на Генерална дирекция „Данъчно облагане и митнически съюз“ на ЕК, подчерта г-н Кристиан Вангрийкен, началник на отдела за международно сътрудничество. Няколко са направленията, в които са концентрирани основните усилия – намиране на най-ефикасния начин за подобряване на техническия

Конференция на тема „Противодействие на контрабандата с цигари на Балканите“, отляво надясно: г-н Кристиан Вангрийкен, началник на отдела за международно сътрудничество в Генералната дирекция „Данъчно облагане и митнически съюз“ на Европейската комисия; г-жа Даян Скарлет, началник „Операции“ в ОЛАФ

капацитет на митниците в условия на финансови ограничения, унифициране на санкциите за констатиранни митнически нарушения (сега те са различни в отделните страни-членки) и търсене на възможности за намаляване на разликите между таксите и цената на цигарите в отделните страни. Важно място заемат и стартираните инициативи за подписване на споразумения за сътрудничество в областта на обмена на информация, за провеждане на съвместни митнически операции, споразумения с производителите на цигари за борба с трансграничния трафик и др. Една от по-трудно постижимите, но ефикасни мерки, по която се работи е и намаляването на разликата в стойностите на акциза на цигари в страните-членки.

Въпросът за влиянието на данъчната политика като фактор генериращ нелегалното разпространение на цигари беше разгледан от г-н Тихомир Безлов, старши анализатор от Центъра за изследване на демокрацията. Силно влияние в България оказва фактът, че българите пушат най-скъпите цигари в ЕС, пресметнато на база съотношение доход/цена на кутия цигари. Бяха анализирани и тенденциите на нелегалния пазар на цигари, който през 2010 г. е достигнал близо 40 % от общия обем на продаваните в България цигари. Специално внимание бе обърнато на размера на печалбите, които организираната престъпност генерира от нелегалното разпространение на цигари, както и на различните щети (данъчни, финансови, и социални), които нелегалната търговия на цигари нанася.

Изнесените презентации предизвикаха оживена дискусия, свързана със засегнатите аспекти на контрабандата с цигари. Обменена бе информация за проблема, който представлява съхраняването и реализирането на

заловените цигари. Беше обсъден и въпросът за използването на лаборатории за изследване състава на конфискуваните цигари, които могат да бъдат специализирани международни лаборатории или в някои случаи лабораториите на производителите.

Обсъдена беше и възможността за проследяване на пратките и ограничаването на контрабандата чрез сключване на меморандуми за разбирателство с големите превозвачи. В тази връзка бе повдигнат и въпроса за използването на приходите от контрабанда от организираната престъпност, както и за финансирането на терористични организации, което на практика застрашава сигурността на дадена държава. Турция изрази своето становище, че е добре да се развие обща инициатива, оглавявана от ОЛАФ или Международната митническа организация, и по този начин да се провежда адекватна подготовка на кадрите при хармонизирани стандарти.

Наред с анализа на престъпните пазари важно място в работата през годината заемаше и въпросът за изучаване и популяризиране на добрите европейски практики за борба с организираната престъпност посредством прекъсване на финансовите потоци и изземване на незаконно придобито имущество, както и последващото разпореждане с това имущество.

През годината съвместно с Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност и Провинция Казерта (Италия) започна работа по проект на тема „Споделяне на алтернативни практики за разпореждане с имущества, придобити от престъпна дейност“ (“Sharing Alternative Practices for the Utilization of Confiscated Criminal Assets” (SAPUCCA). Отличителна ха-

рактеристика на италианския опит е използването на специални правни и регулаторни инструменти от типа на гражданската конфискация и разпускането на инфилтрираните от мафията общински съвети. Постиганията и проблемите на политиките „антимафия“ са широко обсъждани в Европа; те имат практическо значение и в контекста на изработването и прилагането на адекватни правно-институционални механизми срещу организираната престъпност в нашата страна.

Бяха систематизирани практиките прилагани от италианските власти в борбата с мафията и в частност политиката им за конфискация и разпореждане с имущества, придобити от престъпна дейност. Събраните материали бяха издадени в сборника „Антимафия“.

Сборникът представя италианските политики на противодействие на организираната престъпност, които включват широк диапазон от мерки, отчитащи спецификата на заплахите и мафиотските схеми за заобикаляне на правосъдието. Сред тези политики ключово място заемат: конфискаци-

ята и управлението и употребата на имущества придобити от престъпна дейност; разпускане на органи на местната власт, инфилтрирани от мафията; специални затворнически режими за лидери на организираната престъпност.

Тези политики са пряк отговор на предизвикателствата на организираната престъпност и разширяват обхвата и инструментариума на правораздавателната дейност. Те са опит за допълване на традиционните подходи, които са изчерпали ефективността си в условията на неослабващо влияние на мафията в обществения, политическия и икономическия живот на страната. Италианският опит представлява значителен интерес за страни като България, които са уязвими от корупция и организирана престъпност.

За запознаване на обществеността и заинтересованите български институции с този въпрос, на 28 октомври 2011 г. съвместно с Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност и партньори от Провинция Казерта (Италия) бе организиран международен семинар на тема: „Италианският опит в разследване, отнемане и разпореждане с имущества, придобити от престъпна дейност“. В семинара взеха участие представители на италианската прокуратура, на специализираните органи за администриране на конфискувано имущество, придобито от престъпна дейност и на италианските академични среди. От българска страна присъстваха представители на прокуратурата, на административните съдилища, на министерствата на правосъдието и на труда и социалната политика.

Италианските участници представиха италианския законодателен опит

Семинар на тема „Италианският опит в разследване, отнемане и разпореждане с илущества, придобити от престъпна дейност“, отляво надясно: д-р Марко Черето, Директор на отдел „Връзки с ЕС“, Провинция Казерта; д-р Емилиа Тарантино, Мениджър на проект SAPUSSA; д-р Огнян Шентов, Председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията; д-р Тодор Коларов, Председател на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност

и специалните случаи, насочени към прилагането на все по-строги мерки срещу забогателите от престъпна дейност в контекста на спазването на правата на човека. До 80-те години законодателството регламентира т.нар. „факултативна конфискация“, т.е. пряка връзка между престъпление и придобито имущество. След 1992 г. в Италия се въвеждат по-строги мерки към членове на организираната престъпност, които представляват опасност за обществото. Една от тези мерки е „превантивна конфискация“, без да има произнесена наказателна присъда, като това се прави в името на сигурността на обществото. Беше обърнато внимание и на мерките, насочени към трети лица по отношение конфискацията на имущество: „Отнемането на имущество безспорно води до въпроси дали не се накърнява едно

от основните права, каквото е правото на собственост. Затова е необходимо прилагането на доказателство за наличие на несъответствие между имуществото на разследваното лице и неговите легални доходи. Осигуряването на справедлив процес е другият аспект на спазването на човешките права при прилагането на конфискация на имущество.“

През 2010 г. в Италия е създадена Национална агенция за администриране на активи, придобити от престъпна дейност. Създаването на Агенцията е наложено от неефективността на дотогава съществуващите репресивни мерки за противодействие на организираната престъпност. Агенцията е на подчинение на Министерството на вътрешните работи, но работи в тясно сътрудничество и с

Семинар на тема „Италианският опит в разследване, отнемане и разпореждане с имуществата, придобити от престъпна дейност“, отляво надясно: д-р Атанас Русев, Анализатор, Център за изследване на демокрацията; г-жа Снежана Попова, Сътрудник по програма, Център за изследване на демокрацията; г-н Атанас Ценов, Прокурор в сектор „Противодействие на прането на пари“, Върховна касационна прокуратура; г-н Роман Василев, Зам.-градски прокурор, Софийска градска прокуратура; г-н Илия Патолов, Зам.-председател на Наказателно отделение, Варненския апелативен съд; г-жа Виолета Бояджиева–Минтева, Председател на Апелативен съд, Варна; г-н Бонзо Бонев, Зам.-председател на Апелативен съд, Велико Търново; г-н Йонко Грозев, Адвокат; г-жа Златинка Иванова, Зам.-председател на Апелативен съд, Бургас; г-жа Дотка Върбева, Зам.-председател на Апелативен съд, Пловдив

представителите на съдебната власт, органите за местно управление и гражданското общество. Агенцията набира информация за състоянието на конфискуваните имоти, определя предназначението им и осъществява управлението им.

Италианските политики на противодействие на организираната престъпност включват широк диапазон от мерки, които отчитат спецификата на заплахите и мафиотските схеми за заобикаляне на правосъдието: при-

ето е специализирано законодателство за улесняване и ускоряване на досъдебните и съдебните производства срещу босове и членове на мафията; въведени са по-строги наказания и затворнически режим спрямо онези членове на организирани престъпни групи, чиято позиция е по-високо в йерархията и които представляват сериозна опасност за обществото; прилага се превантивната конфискация, при която мафиотските активи се отнемат в полза на държавата и гражданското общество; провежда се

*Отляво надясно: г-р Тодор Коларов, Председател,
Комисия за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност;
г-н Димитър Георгиев, Зам.-министър на вътрешните работи*

и цялостна политика „антимafia“ в инфилтрираните от организираната престъпност общини и региони – от разпускане на контролираните от мафията общински органи до осъществяване на програма за подобряване сигурността и ускоряване на икономическото развитие на Южна Италия.

II. Мониторинг и превенция на конвенционалната престъпност

През 2011 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи работата си в областта на превенцията на престъпността с основен фокус – анализ на тенденциите в конвенционалната престъпност. През периода от 2001 год. насам, за втори път, Центърът публикува обстоен анализ на този

проблем. Докладът обхваща периода 2000 – 2010 г. и както до сега използва и анализира информация за престъпността в България от алтернативен източник – Националните изследвания на престъпността (НИП).

Националното изследване на престъпността е инструмент, въведен от Центъра за изследване на демокрацията в обществената практика в България от 2001 г., който дава възможност за задълбочен анализ на тенденциите и размера на престъпността в България. Това е тип „виктимизационно изследване“, или изследване на жертвите на престъпността. Чрез този метод се получава надеждна информация както за регистрираните от полицията, така и за недокладваните от жертвите престъпления. Всяка година НИП събира информация чрез национално представително социологи-

Отляво надясно: г-р Барбара Ветори, Професор, Католически университет, Милано; г-жа Илариа де Никола, Помощник мениджър проекти, Асоциация ТЕКЛА; г-р Луиджи Гай, Прокурор, Прокуратура на Италия; г-р Натале Аргиро, Директор, Обсерватория по законността, Провинция Казерта; г-р Джакомо Барбато, Заместник-директор на Националната агенцията за администриране на активи, придобити от престъпна дейност

ческо изследване сред 2500 граждани. Изследването използва методиката на Международното виктимизационно изследване на престъпността (ICVS), разработено от Междурегионалния научен център на ООН за изследване на престъпността и правосъдието (UNICRI). Към нея са добавени допълнителни модули, специфични за престъпността в България. Изследването обхваща най-масовите категории престъпления: кражби на и от автомобили, домови кражби, кражби на лични вещи и престъпления спрямо личността. През последните години бяха добавени и допълнителни теми като имотни, телефонни и измами с банкови карти.

За разлика от официалната статистика за престъпността, събирана от Министерството на вътрешните ра-

боти, виктимизационните изследвания помагат както на полицията, така и на обществеността да разбере: дали официалните данни на полицията за регистрираната престъпност отразяват реалното ниво и тенденциите на престъпност; какво е количеството на недокладваните /нерегистрираните/ престъпления и какви са причините за това. Съпоставката на тези данни дава възможност да се направи преценка за равнището на доверие на обществеността в полицията.

Периодът 2000 – 2010 г. се характеризира с особена динамичност и разнопосочност на тенденциите в равнището на престъпността. Между 2000 и 2008 г. икономическият растеж, емиграционните процеси, застаряващото население, увеличеният брой и времетраене на наказанията лиша-

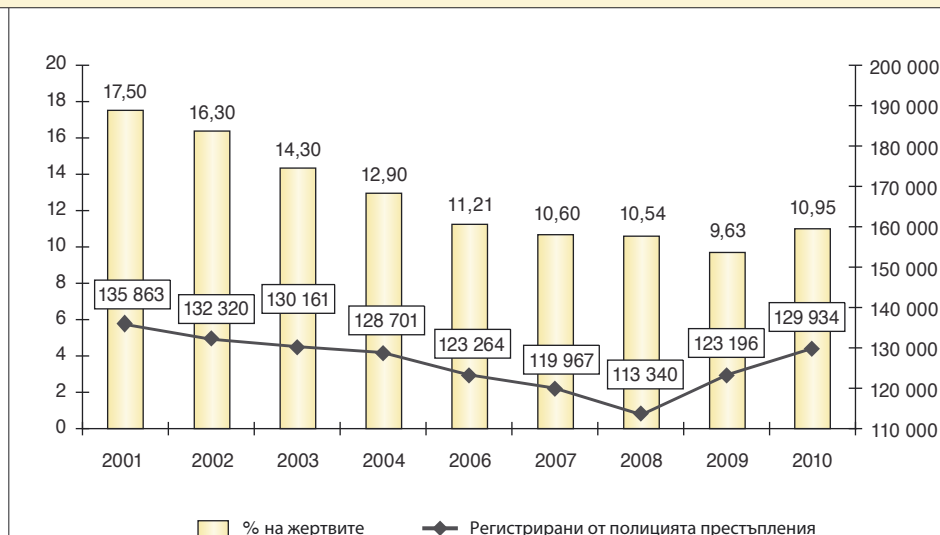
ване от свобода доведоха до продължителен спад на общото ниво на престъпността.

С навлизането на България в тежка икономическа криза след 2009 г. нивото на престъпността отбелязва ръст. Така през 2009 г., за първи път от 2001 г. насам, се наблюдава влошаване на криминогенната обстановка. Както и в предишни кризисни периоди (1990 – 1992, 1996 – 1997) се забелязва и съответно нарастване на нивото на престъпността: и двата източника на данни за престъпността – Националното изследване на престъпността (НИП) и официалната статистика на МВР за периода 2001 – 2009 г. регистрират последователен спад на престъпленията с последващо повишаване след 2009 г.

Характерно за периода 2009 – 2010 г. е:

- продължаващ ефект на икономическата криза и нарастващи общи нива на престъпността;
- запазване на нивата на престъпления, които гражданите намират за по-сериозни и които им нанасят големи щети (като кражби на коли или взломни кражби);
- нарастване на дребните кражби или насилствените престъпления;
- нарастване на “скритата” престъпност, която не се докладва на полицията, за което има две основни причини: (1) спад на нивата на доверие към полицията, които бяха постигнати през 2009 г. (но продължават да са над тези от 2008 г.); и (2) нарасналия брой маловажни престъпления, които не се докладват на полицията.

Фигура 8. Националното изследване на престъпността (НИП) и полицейска статистика

Източник: НИП; МВР.

По отношение на един от основните показатели за равнището на доверие в полицията – делът на недокладваната престъпност след забележим спад в периода до 2009 г., което се дължи на нараснало доверие към полицията, през 2010 г. отново се наблюдава връщане към средните нива за последните 5 години – 45-46 % от жертвите не съобщават на полицията, че срещу тях е извършено престъпление. Това връщане към предходните нива на недокладвана престъпност се дължи както на спадналото доверие към полицията, така и на нарастване на броя на незначителните като щета престъпления.

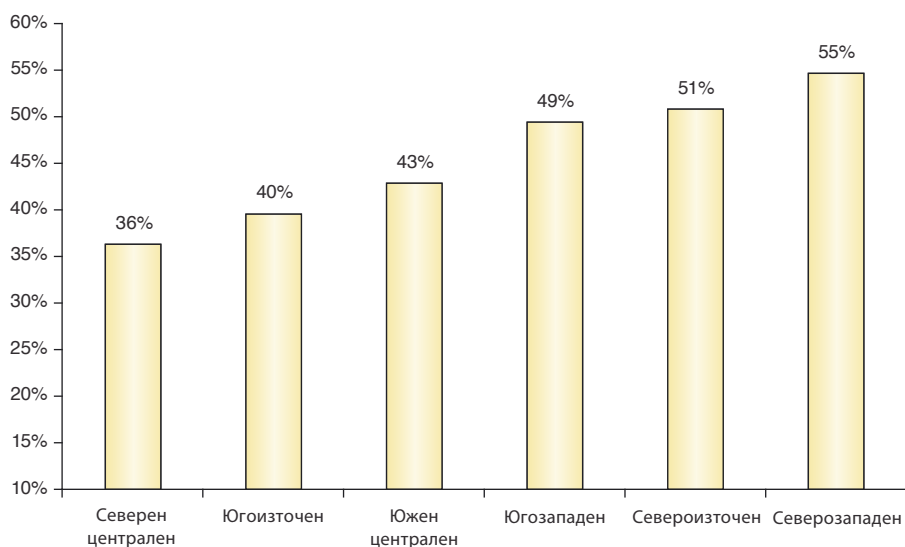
В България средните нива на недокладвана престъпност при определени категории престъпления (като кражби на коли или грабежи)

са на нива, сравними с тези в повечето страни от ЕС. Средно за всички видове престъпления обаче в страната има по-високо ниво на недокладвана престъпност от това в ЕС. Могат да се отбележат и следните специфики:

- В София и в по-малките градове гражданите докладват най-голям брой от престъпленията;
- В селата и в областните центрове недокладваната престъпност е устойчиво по-голяма;
- Недокладваната престъпност е с най-високи нива в Северен централен и Югоизточен район на България.

Прогнозата за следващите няколко години показва, че при запазване на икономическата среда, негатив-

Фигура 9. Дял на докладваните престъпления (по региони; средно за 2006 – 2010 г.)

Източник: НИП.

ната демографска прогноза, която предвижда намаляващо население във възрастовия диапазон между 15 и 30 години, конвенционалната престъпност отново ще започне да намалява – поради намаляването на броя на потенциалните извършители на престъпления (подобно на ситуацията през 2000 – 2008 год).

Данните от анализа бяха публикувани в издание озаглавено „Тенденции на престъпността в България 2000 – 2010 год.“, което беше представено на 26 юли 2011 г. на съвместно публично заседание на Центърът за изследване на демокрацията и Държавно-обществената консултативна комисия по въпросите на превенцията на престъпността, със съдействието на Ко-

мисията по вътрешна сигурност и обществен ред на 41-то ОНС.

Съвместно публично заседание на Центърът за изследване на демокрацията и Държавно-обществената консултативна комисия по въпросите на превенцията на престъпността, от ляво на дясно: г-н Цветан Цветанов, заместник-министър-председател, министър на вътрешните работи и председател на Държавно-обществената консултативна комисия по въпросите на превенцията на престъпността; г-н Димитър Георгиев, зам.-министър на вътрешните работи

Г-н Цветан Цветанов, заместник-министър председател и министър на вътрешните работи, подчерта, че анализът на събираните в рамките на НИП данни дава възможност да се правят по-реални изводи за състоянието и тенденциите на престъпността в страната. По отношение на дейността на МВР министърът отбеляза, че през последните две години се наблюдава намаляване на тежката организирана престъпност, престъпленията срещу личността и кражбите на автомобили. Но конвенционалната престъпност, която е и социален проблем, който отразява състоянието на обществото, не бива да се разглежда единствено и само като отговорност на МВР. В борбата с този вид престъпност място имат както редица ведомства, така и обществените организации. За тази цел е необходимо прилагането на интегриран подход, част от който ще бъде разработването на Национална

стратегия за превенция на престъпността. Що се отнася до дейността на МВР, то ще продължи да усъвършенства системата за отчет на подаваните сигнали и да работи за повишаване на доверието на гражданите, а по-отношение на взаимодействието със следствието, съда и прокуратурата за повишаване на ефективността в борбата с престъпността от важно значение ще бъде въвеждането на Единната информационна система за противодействие на престъпността (ЕИСПП). Това ще създаде възможност и за оперативен анализ на динамиката на престъпността и приемане на адекватни и бързи законодателни решения, даващи правови инструменти в борбата с престъпността.

Главен комисар Ангел Антонов, директор на Главна дирекция „Криминална полиция“, подчерта, че престъпността е функция на обще-

Участници в публичната дискусия

Съвместно публично заседание на Центърът за изследване на демокрацията и Държавно-обществената консултативна комисия по въпросите на превенцията на престъпността, от ляво на дясно: главен комисар Ангел Антонов, директор на Главна дирекция „Криминална полиция“; г-н Красимир Ципов, зам.-председател на Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред; г-р Огнян Шентов, Председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията;

ственото развитие в конкретния исторически период и е следствие от множество икономически, социални, демографски, културни и други фактори. Обикновено база за изследване на престъпността са само данните от официалната полицейска статистика, като многообразието от фактори, които предизвикват престъпността и я подхранват или не се вземат под внимание или не се оценяват. Участниците бяха информирани за мерките, предприети за подобряване на статистиката, сред които концепцията за полицейската статистика на престъпления от общ характер, приетата нова инструкция за организация на работата по заявителятски материали от общ характер и др. Особено внимание е обърнато и на обучението на полицаите по прилагане на новите инструкции. Беше представен и анализ на динамиката

и тенденциите на престъпността от гледна точка на официалната полицейска статистика и пътищата за решаване на по-значимите проблеми в тази област.

Омбудсманът на Република България, г-н Константин Пенчев изтъкна, че освен воля за борба с престъпността е необходима и промяна в менталитета на гражданите. Пример за това са многобройните все още жертви на телефонните измами. Все още са многобройни хората, които приемат за съвсем нормално да дадат подкуп за избягване на разследване за извършено нарушение. При такова отношение не можем да очакваме изкореняване на този тип престъпност.

По отношение на работата на съдебната система, г-н Пенчев подчер-

та, че видът и размерът на наказанията имат важна роля за генералната превенция на престъпността. В рамките на закона съдиите биха могли да реагират с налагането на по-високи наказания при увеличаване броя на определен вид престъпления. Важен фактор според него, например е и спазването на разумни срокове при правораздаването.

*Г-н Константин Пенчев,
отбудастан на Република България*

Участниците в дискусиата обсъдиха и предложиха различни подходи за противодействие на конвенционалната престъпност, сред които се открояха настояването за по-бързо въвеждане на Единната информационна система за противодействие на престъпността, разширяване на полето на изследване на престъпността в области като данъчни измами, фиктивен внос и фиктивно връщане на акциз и др., както и повишаване на прозрачността и достъпността до резултатите от работата на полицията.

III. Национална и международна сигурност

Независимо от изместване на фокуса на интереси на Европейската програма в посока организирана и конвенционална престъпност, въпросите на международната и националната сигурност винаги са стояли на вниманието на експертите от програмата. Повишената динамика на събитията в тази област и ангажиментите на България като член на НАТО и на демократичната общност правят тези въпроси важни и актуални.

В тази връзка, на 28 юли 2011 г. Центърът за изследване на демокрацията, Инициативата за развитие на Югоизточна Европа и Министерството на отбраната организираха публична дискусия на тема: „Национална и международна сигурност през 21 век“. Специален гост на дискусията беше генерал Джеймс Джоунс, бивш върховен главнокомандващ на Обединените въоръжени сили на НАТО в Европа и бивш съветник по въпросите на националната сигурност в администрацията на Барак Обама. На дискусията присъстваха министърът на отбраната Аню Ангелов, висши служители на администрацията, дипломати, офицери, представители на неправителствени организации и журналисти

Генерал Джоунс говори за предизвикателствата пред националната и международната сигурност през двадесет и първи век. Той отбеляза необходимостта от оценка на заплахите, създавани от нетрадиционни източници като: кибертероризмът, връзките между организираната престъпност и международния тероризъм, енергийната сигурност. Новата обстановка налага провеждането на изпреварваща, проактивна политика. Реактивната политика от втората половина на два-

Публична дискусия на тема „Национална и международна сигурност през 21 век“, отляво надясно: генерал Джеймс Джоунс, бивши върховен главнокомандващ на Обединените въоръжените сили на НАТО в Европа и бивши съветник по въпросите на националната сигурност в администрацията на Барак Обама; генерал Никола Колев, началник на кабинета на президента на Р. България; г-н Аню Ангелов, министър на отбраната

десети век, при която НАТО само реагираше на заплахите, трябва да бъде забравена. В тази връзка той подчерта необходимостта от по-тясно сътрудничество между развиващите се и развитите страни, основаващо се на три компонента: сигурност, икономически възможности и господство на закона и демократичното управление. По отношение на традиционните съюзници, генерал Джоунс подчерта, че са необходими повече доверие и обмен на информация. Правилността на тази теза вече се доказва от постигнатите резултати в борбата срещу международния тероризъм.

Генерал Джоунс направи преглед на първите две години от мандата

на администрацията на президента Обама в областта на външната политика. Той посочи проблемите, които президентът Обама бе обещал да разреши: възстановяване имиджа на САЩ в чужбина, стимулиране и развиване на диалога и сътрудничеството между страните, включително с Русия, Китай, Индия и страни като Иран, прекратяване на американското присъствие в Ирак и закриване на пленническия лагер в Гуантанамо; участие в новата стратегия на НАТО; стимулиране на Близкоизточния мирен процес; справяне с разпространението на ядрените оръжия, както и отговор на посочените по-горе нови предизвикателства за сигурността.

Важен елемент в областта на сигурността е стратегическото мислене във външната политика. В бъдеще то ще става все по-трудно, поради увеличаване на динамиката на международните прояви. В това отношение може да се прогнозира, че то ще намира все по-широко приложение и в бизнес сектора.

В заключение бе отбелязано, че постигнатите за последните две години резултати са значително по-добри от направените от анализаторите прогнози. Като цяло най-разочароващи са резултатите от близоизточния мирен процес, а пример за постигнат цел е изтеглянето от Ирак.

По време на дискусиата бяха обсъдени различни гледни точки по въпроси като цената на войните в Ирак и Афганистан, нарастването на расизма и ксенофобията в световен мащаб, както и дали това е заплаха за националната сигурност, американското участие в противодействието на религиозния екстремизъм и фундаментализъм, въпросът за киберпрестъпленията.

Участниците в дискусиата се обединиха около разбирането за необходимостта от комплексен правителствен подход към въпросите на сигурността, както за по-активно международно сътрудничество в борбата с престъпността.

IV. Разширяване на полето на изследване

В условията на финансова и икономическа криза и нарастващи рискове от тероризъм, организирана престъпност и нелегална миграция, проблемът за ефикасното и ефективно управление на външните граници на Европейския съюз придоби особено

на важност през последните няколко години. За България този въпрос е още по-актуален във връзка с предстоящото финализиране на присъединяването към Шенгенското споразумение.

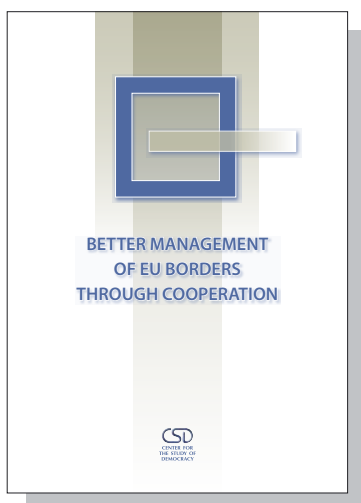
Въпреки значителното развитие на общи стандарти на управление на външните граници на ЕС, формите и обхватът на сътрудничеството между митниците и Гранична Полиция (ГП) бяха оставени в компетенцията на отделните страни-членки. В резултат на това някои държави съумяват да постигнат добро институционално сътрудничество, или дори сливат двете институции (например във Великобритания), докато в други отношенията между двете агенции се характеризират с пълно разделение на задачи и функции, а в някои случаи недоверие, конкуренция и липса на комуникация.

Редица национални, географски, институционални и културни фактори определят разнообразието на управленски примери и междуведомствени оперативни практики в рамките на граничния надзор в ЕС. Въпреки това е необходимо да се направи преглед на най-добрите примери и опитът от тях да бъде използван за подобряване защитата и управлението на външните граници на ЕС. В редица държави съществуват препятствия пред сътрудничеството между ГП и митниците, които също трябва да бъдат добре разбрани.

През 2010 г. по поръчка на Европейската комисия за първи път беше направен анализ на съществуващите форми на сътрудничество между гранична полиция и митническите администрации по външните граници на ЕС. През настоящата година резултатите на анализа бяха издадени в сборника *Better Management of EU Borders*

Кръгла маса на тема „Сътрудничество между гранична полиция и митническите администрации за по-доброто управление на външните граници на Европейския съюз”, отляво надясно: д-р Марко Арндт, ръководител на бюрото на Фондация „Конрад Аденауер” в София; г-н Анастас Анастасов, заместник-председател на Народното събрание и председател на Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред; д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията; г-н Цветан Цветанов, заместник министър-председател и министър на вътрешните работи; г-н Константин Игаш, министър на администрацията и вътрешните работи на Румъния

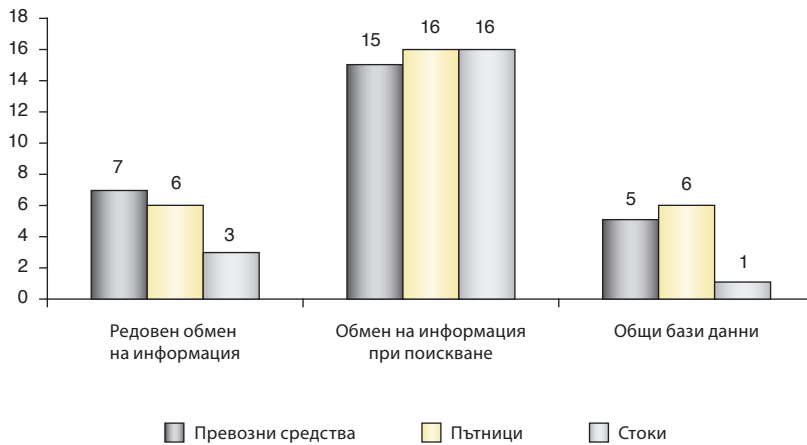

Through Cooperation, който през май т.г. беше представен в Брюксел на специално заседание на представители на

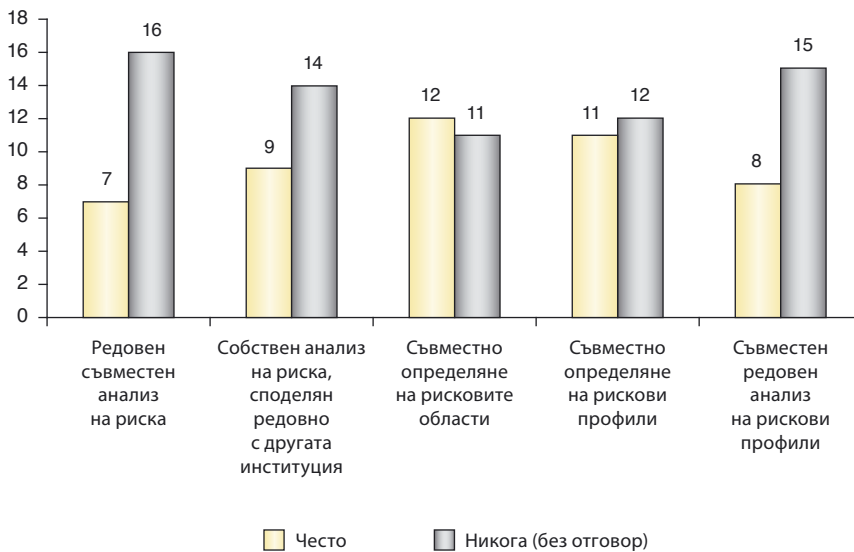
министерствата на вътрешните работи на страните-членки на ЕС.

На 14 юни 2011 г. анализът беше представен и пред българската общественост по време на кръгла маса на тема „Сътрудничество между гранична полиция и митническите администрации за по-доброто управление на външните граници на Европейския съюз”. Пред участниците в кръглата маса бяха представени резултатите и изводите от изследването на практиките на сътрудничество и взаимодействие между митническите администрации и граничната полиция в 27-те страни-членки на ЕС, както и препоръки към Европейската комисия и отделните държави-членки за практически мерки и политики в тази област.

Фигура 10. Обмен на информация между гранична полиция и митническата администрация в страните-членки на ЕС

Фигура 11. Форми на сътрудничество между гранична полиция и митническата администрация при анализ на риска в страните от ЕС

Кръгла маса на тема „Сътрудничество между гранична полиция и митническите администрации за по-доброто управление на външните граници на Европейския съюз“

При откриването на кръглата маса беше подчертано, че взаимоотношенията между митническите администрации и граничните полицейски служби на страните-членки на Европейския съюз са един от структурните проблеми в областта на правосъдието и вътрешните работи в Съюза. Различни причини – свързани с оперативното взаимодействие, институционалната култура (на гражданско-административна или военизирана структура), политически натиск и др. обуславят различната степен на сътрудничество между тези институции в рамките на Съюза – намаляващо от скандинавските към южноевропейските страни. В анализа на Центъра са идентифицирани най-добрите практики и модели на междуинституционално сътрудничество и са формулирани редица препоръки за по-

добряване ефективността от работата на митническите администрации и граничната полиция по външните граници на Европейския съюз.

Участниците в кръглата маса бяха запознати с изследването, базирано на непосредствени впечатления от посещение на гранични пунктове в 12 страни и проведени повече от 200 интервюта. Изследвани са задълбочено единадесет области на сътрудничество между митническите администрации и граничната полиция. По отношение на сътрудничеството се открояват две основни групи страни-членки. В първата попадат скандинавските страни, а също Великобритания и Германия, които търсят и прилагат ефективни модели на сътрудничество. Освен по-ефективната охрана на границите се избягва дублиране на дей-

ности, което в условия на криза води и до икономия на средства. Другата група се характеризира с ниска степен на взаимодействие между митници и гранична полиция, като причините за това са различни, но основната е различията в институционалната култура на институциите. Беше направена оценка на възможността най-добрите практики на взаимодействието между митническата администрация и граничната полиция да се приложат в България. Дискутирани бяха и новите рискове като имиграцията към ЕС и контрабандата на цигари, пред които ще се изправи страната при евентуално членство в шенгенското пространство.

Оценка на положителните тенденции във взаимодействието между митници и гранична полиция направи министърът на вътрешните рабо-

ти г-н Цветан Цветанов. Промяната в средата изисква и нови инструкции за взаимодействие и изработване на компенсаторни механизми особено след влизането на България в Шенген. Министърът подчерта и нарастващата роля на ФРОНТЕКС за сигурността на границите и в частност нейната роля при справянето с миграционните потоци от Северна Африка към Гърция и Италия. Механизмът за осигуряването на контролирани доставки е довел до положителни резултати при провеждането на редица операции за задържане на контрабандни стоки, разбиване на канали за кокаин и хероин, както и залавяне на организаторите на тези канали. Ще се повишава и значението на взаимодействието не само между Агенция „Митници“ и МВР, но и с институциите на другите страни-членки и с европейските организации като Европол и ОЛАФ.

Част Втора
Администрация и управление

Институционално развитие

Центърът за изследване на демокрацията е регистриран в Централния регистър на Министерството на правосъдието като неправителствена организация в обществена полза. Този тип организации по закон имат допълнителни задължения във връзка с финансовата отчетност и представянето на годишни доклади за дейността.

През 2011 г. в Центъра бяха заети общо 37 души, от които 31 души управленски и професионален персонал (в това число външни консултанти) и 6 души административен персонал.

Отчетността и прозрачността са ръководни принципи в работата на Центъра за изследване на демокрацията. Тези принципи произтичат от дейностите на Центъра и са свързани с критичния анализ на реформите в страната. Прилагането на тези принципи се осъществява чрез:

- Ежегодното публикуване на одиторски отчет (от 1992 г.);
- Извършването на одит на отделните проекти;
- Публикуване на годишни отчети (от 1994 г.);
- Редовно публикуване на информация за дейността на интернет сайта на Центъра;
- Предоставянето на информация за изпълняваните проекти и резултатите от тях на средствата за масова информация;
- Издаването на широк спектър от анализи и доклади;

Прилагането на добри управленски практики има решаващо значение за успеха на Центъра за изслед-

ване на демокрацията. През 2010 г. продължи адаптирането към работа в променящата се среда на донорски програми и новите финансови инструменти на Европейския съюз за периода 2007 – 2013 г.: Седма рамкова програма, Европейския социален фонд, финансовите механизми в областта „Правосъдие и вътрешни работи“. Дейността на Центъра беше финансирана и със средства по оперативни програми на българското правителство, както и от правителството на Кралство Норвегия, Световната Банка и Института Отворено Общество. В допълнение към даренията по проекти, диверсификация се осъществява и чрез участието в търгове на Европейската комисия (чрез консултанското звено Проект 1).

През 2011 Центърът се утвърди като търсен партньор и координатор на проекти, насочени не само към България, но и към всички останали страни-членки на ЕС. В сътрудничество с водещи европейски неправителствени организации и академични институции, Центърът се включи в общоевропейския дебат за оценка и формиране на политики в областта на организираната и конвенционалната престъпност, сивата икономика, корупцията, политиката към граждани на трети страни и сигурността на външните граници на ЕС.

Консултанските звена на Центъра: Витоша Рисърч и Проект 1

Витоша рисърч ЕООД и Проект 1ЕООД са 100 % собственост на Центъра и формират групата на Центъра за изследване на демокрацията. Вито-

ша рисърч ЕООД започва своята дейност като социологическа програма на Центъра и е обособено като отделно дружество през 2000 г. с цел подпомагане на дългосрочната финансова устойчивост на Центъра чрез навлизане на пазара на маркетинговите изследвания. Управител на дружеството е Директорът по научната дейност на Центъра.

Проект 1 ЕООД е създадено след консултации с одиторската компания КРМГ с цел участие на Центъра в консултантски проекти и конкурси на територията на България и Европейския съюз и управление на инвестиционната дейност на Центъра. Управител на Проект 1 ЕООД е Изпълнителният директор на Центъра за изследване на демокрацията. Трите организации използват взаимно своите човешки, физически и финансови ресурси, за да реализират по-добре целите и мисията си като гарантират ясно разделение на стопанските от нестопанските дейности на групата.

През 2011 г. Витоша Рисърч осъществи 20 социални, икономически, медийни и маркетингови изследователски проекта. Във връзка с тях са проведени над 22 хил. персонални и телефонни интервюта сред граждани, стопански и нестопански организации. До август 2011 Витоша Рисърч беше българският партньор за Флаш Барометър – мащабен изследователски проект на ЕК, за който периодично се провеждат изследвания по най-актуални проблеми сред гражданите на 34 държави, в т.ч. всички страни от ЕС. През 2011 Витоша Рисърч проведе 12 изследвания за Флаш Барометър.

Наред с маркетинговите проучвания, през 2011 г. ВР проведе изследвания в социалната и икономическата сфера както за български, така и за международни институции:

- Галъп Унгария (Световно изследване – България 2011)
- Нюйоркски Университет (Експериментално изследване на партийността в България)
- Агенция по основните права, чрез Галъп Европа (Дискриминация и виктимизация в страните-членки на ЕС – опит и нагласи на имигранти и етнически малцинства)
- Румънски Институт за Икономически и Социални Изследвания (Социално-икономическо изследване на граничните зони на Румъния и България, 2009 – 2015)
- Министерство на земеделието и храните (Изследване на разпространението на широколенов интернет в селските райони)
- Държавна агенция за защита на детето (Оценка на осъществяването на националната стратегия за детето).

Проект 1 ЕООД продължи работата по проектирането и изграждането на офис сграда на парцел на ул. „Александър Жендов“ № 3 (в съседство със сегашната сграда на Центъра). Сградата е проектирана да отговаря на стандартите на Българския съвет за устойчиво развитие. По този начин Центърът дава своя практически принос за осъществяване на политиката на енергийна ефективност и устойчиво социално-икономическо развитие.

Програмна и административна структура

Управителен съвет

Д-р Огнян Шентов, Председател на Управителния съвет
Владимир Йорданов, Изпълнителен директор
Александър Стоянов, Директор по научната дейност

Програмен съвет

Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Ген. лейт. (о.р.) Чавдар Червенков, Директор, Европейска програма
Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Д-р Моис Файон, Финансов директор
Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма

Икономическа програма

Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма
Тодор Ялъмов, Старши анализатор
Д-р Тодор Галев, Старши анализатор
Даниела Минева, Научен сътрудник
Илиян Илиев, Главен експерт
Деница Манчева, Анализатор
Николай Тагаров, Старши анализатор
Стефан Карабоев, Научен сътрудник

Правна програма

Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Димитър Марков, Старши анализатор и Директор на проект
Миряна Илчева, Научен сътрудник
Галина Сапунджиева, Сътрудник по програма
Мария Дойчинова, Сътрудник по програма

Социологическа програма

Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Светла Енчева, Анализатор
Камелия Димитрова, Научен сътрудник
Д-р Мила Манчева, Старши Анализатор
Теодора Луканова, Сътрудник по програма

Европейска програма

Ген. лейт. (о.р.) Чавдар Червенков, Директор, Европейска програма
Посланик Бойко Ноев, Главен експерт
Тихомир Безлов, Главен експерт
Бойко Тодоров, Главен експерт
Д-р Емил Ценков, Главен експерт
Д-р Филип Гунев, Главен експерт

Снежана Попова, Сътрудник по програма
Д-р Атанас Русев, Експерт
Росица Джекова, Анализатор

Администрация

Марияна Янкова, Административен секретар
Нели Господинова, Административен сътрудник
Стефан Георгиев, Системен администратор

Счетоводство

Мария Георгиева, Главен счетоводител

Технически сътрудници

Бойко Тасев
Альоша Първанов

Част трета
Финансов отчет

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Център за изследване на демокрацията (Групата)

Консолидиран годишен финансов отчет

31 декември 2011 г.

Доклад на независимия одитор

До Общото събрание
на Център за изследване на демокрацията

2 юли 2012 г.

Доклад върху консолидирания финансов отчет

Ние извършихме одит на приложения консолидиран финансов отчет на Център за Изследване на Демокрацията и неговите дъщерни дружества („Групата“), включващ консолидирания отчет за финансовото състояние към 31 декември 2011 година и консолидирания отчет за всеобхватния доход, консолидирания отчет за промените в собствения капитал, консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и обобщеното оповестяване на съществени счетоводни политики и другите пояснителни приложения.

Отговорност на ръководството за финансов отчет

Ръководството е отговорно за изготвянето и достоверното представяне на този финансов отчет, в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане, приети в Европейския съюз, и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството определи като необходима за изготвянето на финансов отчет, който да не съдържа съществени отклонения, независимо дали те се дължат на измама или грешка.

Отговорност на одитора

Нашата отговорност се свежда до изразяване на одиторско мнение върху този консолидиран финансов отчет, основаващо се на извършения от нас одит. Нашият одит бе проведен в съответствие с професионалните изисквания на Международните одиторски стандарти. Тези стандарти налагат спазване на етичните изисквания, както и одитът да бъде планиран и проведен така, че ние да се убедим в разумна степен на сигурност доколко финансовият отчет не съдържа съществени неточности, отклонения и несъответствия.

Одитът включва изпълнението на процедури с цел получаване на одиторски доказателства относно сумите и оповестяванията, представени във финансовия отчет. Избраните процедури зависят от преценката на одитора, включително оценката на рисковете от съществени неточности, отклонения и несъответствия във финансовия отчет, независимо дали те се дължат на измама или на грешка. При извършването на тези оценки на риска одиторът взема под внимание системата за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансовия отчет от страна на предприятието, за да разработи одиторски процедури, които са подходящи при тези

обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на системата за вътрешен контрол на предприятието. Одитът също така включва оценка на уместността на прилаганите счетоводни политики и разумността на приблизителните счетоводни оценки, направени от ръководството, както и оценка на цялостното представяне на финансовия отчет.

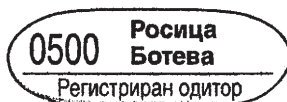
Считаме, че извършеният от нас одит предоставя достатъчна и подходяща база за изразеното от нас одиторско мнение.

Мнение

По наше мнение, консолидираният финансов отчет дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Групата към 31 декември 2011 г., както и за нейните финансови резултати от дейността и за паричните потоци за годината, завършваща тогава, в съответствие с Международните стандарти за финансови отчети, приети в Европейския съюз.

Росица Ботева
Регистриран одитор
ул. „Майор Първан Тошев“ № 25
гр. София

2 юли 2012 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за финансовото състояние, 31 декември 2011 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	31 декември 2011 г.	31 декември 2010 г.
Активи			
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	5	2 109	2 138
Дълготрайни нематерилни активи	6	2	12
Инвестиционни имоти	7	356	367
Активи по отсрочени данъци	16	<u>12</u>	<u>8</u>
Общо дълготрайни активи		2 479	2 525
Търговски и други вземания	8	641	276
Парични средства и парични еквиваленти	9	941	1 335
Разходи за бъдещи периоди		<u>202</u>	<u>183</u>
Общо краткотрайни активи		1 784	1 794
Общо активи		4 263	4 319
Собствен капитал		3 068	3 268
Пасиви			
Задължения по заеми	11	241	225
Общо дългосрочни пасиви		241	225
Търговски и други задължения	10	311	307
Задължения по лизинг		-	9
Финансирания за бъдещи периоди	12	623	492
Задължения за данък печалба		<u>20</u>	<u>18</u>
Общо краткосрочни пасиви		954	826
Общо пасиви		1 195	1 051
Общо собствен капитал и пасиви		4 263	4 319

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-28 на 29 юни 2012 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 29 юни 2012 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
 Регистриран одитор
 2 юли 2012 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за всеобхватния доход, 31 декември 2011 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31.12.2011 г.	31.12.2010 г.
Приходи	13	2 078	2 449
Себестойност на продажбите	14	(2 219)	(2 407)
Брутна печалба		(141)	42
Други приходи от оперативна дейност		-	41
Административни разходи		-	(25)
Загуби от обезценка		(49)	-
Оперативна печалба		(190)	58
Финансови приходи		16	15
Финансови разходи		(27)	(36)
Нетни финансови (разходи)/приходи	15	(11)	(21)
Печалба преди данъци		(201)	37
Разход за данък върху печалбата	16	1	(21)
Нетна печалба за периода		(200)	16
Друг всеобхватен доход		-	-
Общ годишен всеобхватен доход		(200)	16

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-28 на 29 юни 2012 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

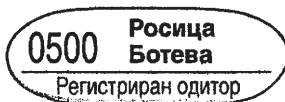
Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 29 юни 2012 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
 Регистриран одитор
 2 юли 2012 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал, 31 декември 2011 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	Неразпределена печалба	Общо
Салдо на 1 януари 2010 г.		3 252	3 252
Печалба за годината		16	16
Салдо към 31 декември 2010 г.		3 268	3 268
Салдо на 1 януари 2011 г.		3 268	3 268
Печалба за годината		(200)	(200)
Салдо към 31 декември 2011 г.		3 068	3 068

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-28 на 29 юни 2012 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
29 юни 2012 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
Регистриран одитор
2 юли 2012 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2011 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2011 г.	31 декември 2010 г.
Парични потоци от оперативна дейност			
(Загуба)/Печалба преди данъци		(201)	37
Корекции за:			
Амортизации	5,6,7	111	113
Нетни начислени приходи от лихви		1	(15)
		<u>(89)</u>	<u>135</u>
Промени в оборотния капитал:			
(Увеличение)/Намаление на материални запаси		-	2
(Увеличение)/Намаление на търговски и други вземания и отсрочени разходи		(384)	37
Увеличение/(Намаление) на търговски и други задължения		137	609
Паричен поток от оперативна дейност		<u>(336)</u>	<u>783</u>
Получени лихви		12	15
Платен корпоративен данък		(11)	(8)
Нетни парични потоци от оперативна дейност		<u>(335)</u>	<u>790</u>
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупка на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи		(59)	(174)
Приходи от продажба на машини, имоти и съоръжения		-	-
Нетни парични потоци от инвестиционната дейност		<u>(59)</u>	<u>(174)</u>

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2011 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2011 г.	31 декември 2010 г.
Парични плащания за финансова дейност			
Платени главници, лихви и комисионни		-	(24)
Получени заеми		-	-
Нетни парични потоци от финансова дейност		-	(24)
Нетно (намаление)/увеличение на паричните средства и паричните еквиваленти		(394)	592
Парични средства и парични еквиваленти в началото на годината		1 335	743
Парични средства и парични еквиваленти в края на годината	9	<u>941</u>	<u>1 335</u>

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-28, на 29 юни 2012 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 29 юни 2012 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
 Регистриран одитор
 2 юли 2012 г.

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)*

1. Резюме на дейността

Центърът за изследване на демокрацията („Центърът“) е организация с идеална цел, със седалище и адрес на управление в Република България. Консолидираният финансов отчет на Групата към 31 Декември 2011 обобщава резултатите на Центъра и неговите дъщерни дружества Витоша Рисърч ЕООД и Проект 1 ЕООД (наричани „Групата“).

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Целите на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да съдейства за институционалното и организационното укрепване на нестопанския сектор в България;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

Центърът за изследване на демокрацията притежава 100% от капитала на своите дъщерни дружества Витоша Рисърч ЕООД и Проект 1 ЕООД.

Витоша Рисърч ЕООД, създадено през 2000 г., се специализира в проучване на социална и икономическа политика; социални анализи и оценки; икономическо и политическо поведение; политически нагласи и ценностни системи; пазарни, медийни и потребителски проучвания; рекламни проучвания и други.

Проект 1 ЕООД е създадено през 2003. Неговият основен предмет на дейност е покупка, продажба и отдаване под наем на недвижими имоти – собственост на Групата, управление на проекти и др.

Към 31 декември 2011 г. в Групата работят 41 служители.

Годишният финансов отчет на Групата е одобрен от Управителния съвет на 29 юни 2011 г.

2. Счетоводна политика

По-долу е описана счетоводната политика, приложена при изготвянето на консолидирания финансов отчет.

2.1. База за изготвяне на годишния финансов отчет

Настоящият консолидиран финансов отчет е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансови отчети („МСФО“) при спазване принципа на историческата цена.

Консолидираният финансов отчет включва отчетите на ЦИД и неговите дъщерни дружества към 31 декември всяка година. Финансовите отчети на дъщерните дружества се изготвят за същия отчетен период като на дружеството-майка, използвайки последователни счетоводни политики. За целите на консолидацията финансовата информация на Групата е агрегирана на принципа ред по ред, сумирайки подобните елементи на активи, пасиви, приходи и разходи.

Всички вътрешно-групови сделки, разчети и нереализирани печалби, свързани със сделки между компании от групата, са елиминирани при консолидацията. Нереализираните загуби са също елиминирани, но са взети предвид като индикатор за обезценка на прехвърлените активи. Дъщерните дружества се консолидират напълно от датата на придобиване, представляваща датата, на която Групата получава контрол и продължават да се консолидират до датата, на която този контрол престане да съществува. Където е необходимо, счетоводната политика на дъщерните предприятия е променена в съответствие с възприетата от Групата политика.

Дъщерните предприятия са всички предприятия (включително предприятия със специално предназначение), в които Групата притежава повече от половина от акциите или дяловете с право на глас, и върху чиято дейност може да упражнява контрол. При определяне контрола на Групата върху други предприятия е взето предвид наличието и ефекта от потенциални права на глас, които се упражняват към настоящия момент или са в процес на прехвърляне.

При отчитане придобиването на дъщерни предприятия се използва метода на покупката. Стойността на придобиването се определя по справедливата стойност на придобитите активи, издадените капиталови инструменти, поетите пасиви към датата на придобиване.

Придобитите разграничими активи и поети пасиви и условни задължения се оценяват първоначално по справедлива стойност в деня на придобиването независимо от размера на неконтролиращото участие. Положителна репутация има в случаите, когато стойността на придобиването е по-висока от справедливата цена на нетните активи на придобитото дъщерно дружество. Ако стойността на придобиването е по-ниска от справедливата стойност на нетните активи на придобитото дъщерно дружество, разликата се признава директно в отчета за доходите.

След първоначалното признаване, репутацията се оценява по цена на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. За целите на теста за обезценка, от датата на придобиването репутацията се разпределя към всеки обект, създаващ парични потоци или група от обекти, създаващи парични потоци, които се очаква да получат икономическа изгода от синергията на комбинацията, независимо дали дру-

ги активи или пасиви на придобития бизнес са отнесени към тези обекти или групи от обекти.

Ако репутацията е разпределена към обект, създаващ парични потоци (група от обекти, създаващи парични потоци) и Групата продаде дейност в рамките на този обект, то репутацията, свързана с продаваната дейност, се включва в балансовата стойност на дейността при определяне на печалбата или загубата от освобождаването от тази дейност. Репутацията, свързана с освобождаваната дейност се оценява въз основа на относителните стойности на тази дейност и на оставащите (запазените) дейности от обекта, генериращ парични потоци.

Операции с неконтролиращи участия

Неконтролиращите участия представляват дела от печалбата или загубата и нетните активи, които не се притежават от Групата и са представени отделно в отчета за доходите, а в консолидирания баланс са представени в собствения капитал, но отделно от собствения капитал на акционерите на компанията-майка. Придобитите неконтролиращи участия се отчитат като се използва метод, при който разликата между цената на придобиване и балансовата стойност на дела на придобитите нетни активи се признава като репутация.

Изготвянето на финансовите отчети в съответствие с МСФО изисква употребата на счетоводни приблизителни оценки. Също така изисква при прилагането на счетоводната политика на предприятието ръководството да използва собствени преценки (Приложение 4).

Нови стандарти и разяснения, приложени от Групата:

Нови и променени стандарти и разяснения, които са издадени, но все още не са задължителни за прилагане за финансови периоди, започващи на и след 1 януари 2011 г., не са приложени по-рано при изготвянето на този консолидиран финансов отчет. Ръководството не очаква тези промени за засегнат финансов отчет на Групата, макар че те биха могли да засегнат счетоводното отчитане на операции и събития в бъдещи отчетни периоди.

2.2. Сделки в чуждестранна валута

2.2.1. Функционална валута и валута на представяне

Отделните елементи на финансовите отчети на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която Групата извършва дейността си („функционална валута“). Годишният финансов отчет е представен в български лева, която е функционална валута и е валута на представяне.

2.2.2. Сделки и салда

Сделките в чуждестранна валута се представят във функционална валута, като се прилага официалния курс на датата на сделката. Печалбите и загубите от промяна във

валутните курсове, възникнали в резултат на разплащания по сделки в чуждестранна валута, както и от преоценка по заключителен валутен курс на деноминирания в чуждестранна валута активи и пасиви се признават в отчета за доходите.

2.3. Имоти, машини и съоръжения

Имоти, машини, съоръжения и оборудване са представени по историческа стойност, която е намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка. Историческата цена включва всички разходи, които са пряко свързани с придобиването и въвеждането в експлоатация на активите.

Последващите разходи се прибавят към балансовата стойност на актива или се отчитат като отделен актив, само когато се очаква, че Групата ще получи бъдещи икономически изгоди свързани с употребата на този актив и когато отчетната му стойност може да бъде достоверно определена.

Амортизация се начислява на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите.

Земите и разходите за придобиване на дълготрайни активи не се амортизират. Използваните амортизационни норми, се основават на изчисления полезен живот както следва:

Сгради	25 години
Машини и съоръжения	2 години
Транспортни средства	4 години
Стопански инвентар	2 - 6 години

Активите се амортизират от месеца, следващ датата на придобиване, а за активите придобити по стопански начин – от месеца, когато активът е влязъл в експлоатация.

Когато балансовата стойност е по-висока от възстановимата стойност, дълготрайният материален актив се отчита по неговата възстановима стойност.

2.4. Нематериални активи

Нематериалните активи придобити от Групата се представят по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и загуби от обезценка.

Последващи разходи

Последващи разходи се капитализират в стойността на нематериалните дълготрайни активи само когато се увеличават бъдещите икономически изгоди, черпени от използването на актива. Всички други разходи се признават в отчета за доходите в момента на възникване.

Нематериалните активи са амортизирани на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите, освен ако те имат неограничен полезен живот.

2.5. Финансови активи

Групата класифицира своите финансови активи в следните категории: финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите; заеми и вземания; финансови активи, държани до падежа и финансови активи, на разположение за продажба. Класификацията се извършва според целта, за която са придобити финансовите активи. Ръководството определя класификацията на финансовите си активи в момента на покупката и преразглежда тази класификация в края на всеки отчетен период.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност, в отчета за доходите са финансови активи държани за търгуване. Финансов актив се класифицира в тази категория, ако е придобит с цел да бъде продаден в краткосрочен план.

Активите в тази категория се класифицират като краткосрочни. За целите на този финансов отчет краткосрочни са активите с падеж до 12 месеца. Групата не притежава такива финансови активи към 31 Декември 2011.

Заеми и вземания

Заеми и вземания са недеривативни финансови активи с фиксирани или определени плащания, които не се котират на активен пазар. Те са включени в краткосрочни активи, с изключение на тези с падеж повече от 12 месеца след датата на баланса, които се класифицират като дългосрочни. Заемите и вземанията се включват в категорията на търговски и други вземания, вземания от свързани лица и пари и парични еквиваленти в счетоводния баланс.

Заемите вземанията се водят по амортизирана стойност като се използва ефективен лихвен процент.

Финансови активи, държани до падежа

Финансовите активи, държани до падежа са инвестиции с фиксиран падеж, които ръководството на Групата възнамерява и има възможност да държи до падежа. Тези финансови активи се класифицират като дългосрочни, с изключение на тези, които са с падеж до 12 месеца след датата на баланса и които са признати като текущи през отчетния период. През годината Групата не притежава такива финансови активи.

Финансови активи на разположение за продажба

Финансови активи на разположение за продажба са недеривативни активи, които или са предназначени за тази категория, или не са класифицирани в никоя друга категория. Те се включват в дългосрочните активи, освен ако ръководство има намерение да продаде инвестициите в период до 12 месеца от датата на баланса.

През годината Групата не притежава такива финансови активи.

На датата на баланса Групата оценява дали съществуват обективни доказателства, че финансов актив или група от финансови активи са обезценени. Тестването за обезценка на търговски вземания е описано в (Приложение 2.7).

2.6. Материални запаси

Материалните запаси се посочват по по-ниската от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. Разходът се определя по метода на "среднопретеглената стойност". Нетната реализуема стойност е равна на очакваната продажна цена при нормално протичане на дейността, намалена с пряко свързаните с продажбата разходи.

2.7. Търговски вземания

Търговските вземания се признават първоначално по справедлива цена, а впоследствие по амортизирана стойност, определена като се използва метода на ефективния лихвен процент и намалена с евентуална провизия за обезценка. Провизия за обезценка се прави в случай, че съществува обективно доказателство, че Групата няма да бъде в състояние да събере всички дължими суми, съгласно първоначалните условия по отношение на съответния разчет.

Значими финансови затруднения на задълженото лице, вероятност за банкрут или финансово реструктуриране или невъзможност за изплащане на дълга се приемат като индикатор, че търговското вземане е обезценено. Сумата на провизията е равна на разликата между балансовата стойност на вземането и сегашната стойност на очакваните бъдещи парични потоци дисконтирани с първоначалният ефективен лихвен процент. Балансовата стойност на актива е намалена чрез използването на корективна сметка, а стойността на загубата се отразява в отчета за доходите към разходите за продажба и маркетинг. Когато търговско вземане е несъбираемо, то е отписано от корективната сметка на търговските вземания. Последващо възстановяване на стойността, която е отписана се отразява в намаление на разходите за продажба и маркетинг в отчета за доходите.

2.8. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства и парични еквиваленти включват пари в брой, пари по банкови сметки, други високо ликвидни краткосрочни инвестиции с падеж до 3 месеца, както и банкови овърдрафти. В баланса овърдрафтите се включват като краткосрочно задължение в категорията на краткосрочните заеми.

2.9. Инвестиционни имоти

Инвестиционни имоти са имоти, държани по-скоро за получаване на приходи от наем или за увеличение на стойността им, или и за двете, но не с цел продажба в обичайната дейност, използване за производство или доставка на стоки и услуги или за административни цели. Инвестиционните имоти първоначално се оценяват по цена на придобиване и при последваща оценка – по справедлива стойност, като промените се признават в печалби и загуби.

Цената на придобиване включва всички разходи, директно свързани с придобиването на инвестиционния имот. Стойността на инвестиционните имоти, придобити по стопански начин, включва направените разходи за материали, директно вложен труд, разходите пряко отнасящи се до привеждане на актива до състояние необходимо за неговата експлоатация и капитализирани разходи по заеми.

Когато употребата на инвестиционен имот се промени така, че той се рекласифицира в имоти, съоръжения и оборудване, неговата справедлива стойност към датата на рекласификацията става цена на придобиване за последващо отчитане.

2.10. Заеми

Заемите се признават първоначално по справедлива стойност, намалена с направените разходи по извършването на транзакцията. В следствие заемите се отчитат по амортизируема стойност; всяка разлика между плащанията (нетно от разходите по извършването на транзакциите) и амортизираната стойността на заема се признава в отчета за доходите през периода на заема, като се използва метода на ефективната лихва. Заемите се класифицират като краткосрочни задължения, освен ако Групата има безусловно право да отсрочи уреждането на задължението за период най-малко 12 месеца след датата на счетоводния баланс.

2.11. Отсрочени данъци

Отсрочените данъци върху печалбата са определени изцяло, като се прилага балансовия метод, на база на временните разлики произлизащи между данъчните основи на активите и пасивите и техните балансови стойности. Отсрочените данъци се определят чрез прилагането на тези данъчни ставки и закони, които се очаква да бъдат приложени когато отсрочените данъчни активи се реализират или отсрочените данъчни пасиви се уредят.

Отсрочени данъчни активи се признават до размера, до който е вероятно да възникнат бъдещи данъчни печалби, така че временните разлики да бъдат използвани.

2.12. Доход на наетите лица при пенсиониране

Съгласно изискванията на Кодекса на труда при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж работодателят Групата е задължено да му изплати обезщетение, което варира между две и шест брутни месечни заплати към датата на прекратяване на трудовото правоотношение. Към 31 декември 2011 г. Групата не е отчетла тези задължения.

2.13. Признаване на приходите

Приходите включват справедливата стойност на продадените услуги, нетно от данъци върху добавената стойност и предоставени отстъпки.

Групата признава приходи, когато сумата на прихода може да бъде надеждно определена и се очаква предприятието да получи бъдещи икономически изгоди съобразна

критериите описани по-долу. Сумата на прихода не се приема за надеждно измерена, докато не се разрешат всички непредвидени обстоятелства свързани с продажбата. Групата основава своите преценки на историческия си опит, вземайки предвид вида на клиента, вида на сделката и особеностите на всяко споразумение.

Продажби на услуги

Услугите се извършват при условията на договори с фиксирана цена или цена определена на база изразходеното време и средства. Приходите от договори с цени определени според изразходеното време и извършените разходи се признава според договореното възнаграждение за отработените часове и съобразно извършените директни разходи.

Приходите от договори с фиксирана цена за извършване на услуги се признават според метода степен на завършеност. Според този метод приходът се признава според съотношението на извършената работа спрямо общите услуги които трябва да бъдат извършени.

При възникване на обстоятелства които могат да променят първоначалните оценки на приходите, разходи или степен на завършеност, то оценките се преглеждат. Тези прегледи могат да имат ефект в увеличение или намаление на очакваните приходи или разходи и се отразяват в приходите за периода когато тези обстоятелства станат известни на ръководството.

Приходи от грантове и финансираня

Грантове и финансираня от финансиращи организации се признават първоначално като отсрочен приход, ако съществува разумна степен на сигурност, че те ще бъдат получени и Групата ще може да изпълни условията, свързани с усвояването на финансирането.

Финансиранята, които покриват разходите на Групата, свързани с изпълнението на проекта се признават в отчета за доходи на систематична база в периода, в който се признават разходите за неговото изпълнение.

Финансиранята, които покриват разходите на Групата, свързани с придобиване на активи се признават в отчета за доходите на систематична база през полезния живот на актива.

Приходи от лихви

Приходите от лихви се признават пропорционално на времето, като се използва метода на ефективната лихва. При обезценка на вземане, Групата намалява балансовата му стойност до възстановимата му стойност, която представлява очакваните бъдещи парични потоци, дисконтирани на база на първоначалният ефективен лихвен процент присъщ на инструмента и впоследствие отчита сконтото като приходи от лихви. Приходите от лихви по обезценените заеми се признават на база първоначалният ефективен лихвен процент.

2.14. Разпределение на дивиденди

Групата не разпределя дивиденди.

3. Управление на финансовия риск

3.1. Влияние на глобалната финансова криза

Глобалната финансова криза има съществено влияние върху икономиката на страната, като финансовата ситуация в българския финансов и реален сектор се влоши значително от средата на 2008 г. През 2010 и 2011 г. някои сектори на икономиката на България започнаха бавно да се възстановяват от рецесията и тя отчете растеж спрямо предходната година. Това възстановяване на икономиката е съпътствано с увеличаване на износа и повишена норма на спестяване на домакинствата.

Бъдещото икономическо развитие на България зависи значително от икономическите, финансови и монетарни мерки, които правителството предприема, както и от данъчните, регулаторни и политически промени.

Ръководството не е в състояние да предвиди всички промени, които биха имали влияние върху сектора и по-широко върху икономиката, и които биха имали ефект върху бъдещото финансово състояние на Групата.

Българската икономиката е също така под прякото въздействие на колебанията на международната конюнктура. Ръководството не е в състояние да прецени пълноценно последствията върху финансовото състояние на Групата от евентуална последваща промяна на икономическата среда, в която дружеството работи. Ръководството вярва, че взема всички мерки за поддържане на стабилността и развитието на бизнеса на Групата в настоящата обстановка.

Влияние върху ликвидността

Глобална финансова криза продължава да има значително влияние върху Групата през 2011 г. Продължителността на кризата, както и забавеното възстановяване на индустриите и банковия сектор, може да доведат до намаление в оперативните парични потоци, възможността за получаване на нови заеми, увеличение на разходите и забавяне във времето или намаляване на планираните капиталови инвестиции.

Влияние върху клиентите/заемополучателите

Клиентите или заемополучателите на Групата може да бъдат повлияни от пониската ликвидност, която от своя страна би могла да окаже влияние върху тяхната способност да изплатят дълговете си. Влошените оперативни условия за клиентите (заемополучателите) могат да повлияят и върху прогнозите за паричните потоци на ръководството и оценката на обезценката на финансовите и нефинансовите активи. Доколкото подобна информация е налична, ръководството е отразило актуализира-

ните преценки за очакваните бъдещи парични потоци в своите оценки за обезценяване.

3.2. Фактори на финансовия риск

Осъществявайки дейността си, Групата е изложена на многообразни финансови рискове: пазарен риск (включващ валутен и ценови риск), лихвен, кредитен риск и ликвиден риск. Програмата на Групата за цялостно управление на риска има за цел да намали евентуалните неблагоприятни ефекти върху финансовите показатели на Групата.

3.2.1. Пазарен риск

а) Валутен риск

Групата сключва договори за грантове и финансираня по проекти във евро. Ръководството на Групата счита, че свързаният с това валутен риск е минимален, тъй като курса на еврото към българския лев е фиксиран от БНБ.

б) Ценови риск

Ръководството на Групата следи ценовия риск в контекста на очакваните бъдещи приходи от оперативна дейност.

3.2.2. Лихвен риск

Тъй като Групата няма значителни лихвоносни активи, приходите и оперативните парични потоци са до голяма степен независими от промените на пазарните лихвени нива.

Групата разглежда лихвената си експозиция регулярно и взима под внимание съответния риск.

3.2.3. Кредитен риск

Кредитният риск произлиза от пари и парични еквиваленти и депозити в банки и други финансови институции.

Групата има разработена и внедрена политика, която гарантира, че продажбите на услуги се извършват на клиенти с подходяща кредитна история.

3.2.4. Ликвиден риск

Предпазливото управление на ликвидния риск от страна на ръководството, осигурява на Групата възможност за поддържане на достатъчно парични средства.

Таблицата по-долу анализира финансовите пасиви на Групата в съответните падежни групи на базата на оставащия период от счетоводния баланс към падежната дата на договора. Оповестените в таблицата суми са договорните недисконтирани парични потоци. Балансовите задължения в рамките на 12 месеца се равняват на преносните стойности, тъй като влиянието на дисконтирането е незначително.

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)*

Към 31 декември 2011 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	311	241	-	-
Към 31 декември 2010 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	307	-	225	-

4. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Приблизителните оценки и преценки са базирани на натрупан опит и други фактори, включително очаквания за бъдещи събития при наличните обстоятелства. Достоверността на приблизителните оценки и преценки се преразглежда редовно.

4.1. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Групата извършва приблизителни оценки и преценки за целите на счетоводното отчитане и оповестяване, които могат да се различават от фактическите резултати. Значимите счетоводни приблизителни оценки, при които има значителен риск от последваща съществена корекция на балансовите стойности на активите и пасивите, са описани по-долу:

Полезен живот на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи

Представянето и оценката на имотите, машините и съоръжения и нематериални активи изисква ръководството, на база на счетоводни преценки, да направи предположения за техния полезен живот и остатъчна стойност. Ръководството оценява всяка година остатъчния полезен живот на активите.

Обезценка на вземания

Обезценката на вземания се прави съобразно очакванията на мениджмънта за събираемостта на вземанията. Към датата на изготвяне на отчетите, ръководството прави преглед на съществуващите вземания и преоценява тяхната събираемост.

Център за изследване на демокрацията (Груната)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)

5. Имоти, машини и съоръжения

	Земя и сгради	Ком- пютри	Транс- портни средства	Стопан- ски ин- вентар	Други активи	Разходи за при- добиване	Общо
Отчетна стойност							
Към 1 януари 2010	839	193	226	126	3	1 170	2 557
Придобити	-	28	101	10	-	38	177
Отписани	-	(17)	-	(5)	-	-	(22)
Към 31 декември 2010	839	204	327	131	3	1 208	2 712
Придобити	-	5	-	-	-	56	61
Отписани	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2011	839	209	327	131	3	1 264	2 773
Амортизация							
Към 1 януари 2010	103	144	149	104	3	11	514
Разходи за амортизация	18	24	34	6	-	-	82
Отписана амортизация	-	(17)	-	(5)	-	-	(22)
Към 31 декември 2010	121	151	183	105	3	11	574
Разходи за амортизация	18	25	41	6	-	-	90
Отписана амортизация	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2011	139	176	224	111	3	11	664
Балансова стойност							
Към 1 януари 2010	736	49	77	22	-	1 159	2 043
Към 31 декември 2010	718	53	144	26	-	1 197	2 138
Към 31 декември 2011	700	33	103	20	-	1 253	2 109

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)

6. Нематериални активи

	Програмни продукти	Общо
Отчетна стойност		
Към 1 януари 2010	79	79
Отписани	(13)	(13)
Към 31 декември 2010	<u>66</u>	<u>66</u>
Отписани	-	-
Към 31 декември 2011	<u>66</u>	<u>66</u>
Амортизация и обезценка		
Към 1 януари 2010	46	46
Разходи за амортизация	12	12
Към 31 декември 2010	<u>54</u>	<u>54</u>
Разходи за амортизация	10	10
Към 31 декември 2011	<u>64</u>	<u>64</u>
Балансова стойност		
Към 1 януари 2010	33	33
Към 31 декември 2010	12	12
Към 31 декември 2011	<u>2</u>	<u>2</u>

7. Инвестиционни имоти

	31.12.2011 г.	31.12.2010 г.
Към 1 януари		
Балансова стойност в началото на периода	367	378
Разходи за амортизация	(11)	(11)
Балансова стойност в края на периода	<u>356</u>	<u>367</u>
Към 31 декември		
Отчетна стойност	428	428
Натрупана амортизация	(72)	(61)
Балансова стойност	<u>356</u>	<u>367</u>

Инвестиционните имоти на Групата, представляват земи и сгради, придобити в периода 2005 – 2006 година. Инвестиционните имоти се представят в баланса на Групата по историческа стойност, намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка.

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)*

8. Търговски и други вземания

	Към 31 декември	
	2011 г.	2010 г.
Търговски вземания	677	267
Минус: Провизии за обезценка на вземанията	(74)	(25)
Търговски вземания, нетно	<u>603</u>	<u>242</u>
Надплатен корпоративен данък	18	33
Други	20	1
	<u><u>641</u></u>	<u><u>276</u></u>

Балансовата стойност на търговските и други вземания е близка до тяхната справедлива стойност.

9. Пари и парични еквиваленти

	Към 31 декември	
	2011 г.	2010 г.
Пари в брой	162	83
Парични средства по разплащателни сметки	779	1 252
	<u><u>941</u></u>	<u><u>1 335</u></u>

10. Търговски и други задължения

	Към 31 декември	
	2011 г.	2010 г.
Задължения към свързани лица (прил. 17)	150	150
Задължения към партньори и клиенти	140	132
Възнаграждения и социални осигуровки	1	21
Други	20	4
	<u><u>311</u></u>	<u><u>307</u></u>

11. Задължения по заеми

	Към 31 декември	
	2011 г.	2010 г.
Главница по заеми към свързани лица	200	200
Начислена лихва по заеми към свързани лица	41	25
	<u><u>241</u></u>	<u><u>225</u></u>

*Център за изследване на демокрацията (Група)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

Сумите по задълженията по заеми по-горе представляват заем, отпуснат през 2009 г. от ИР Комюникешънс към Проект 1 ООД. Съгласно договора за заем годишният лихвен процент възлиза на 8 %.

12. Финансиране за бъдещи периоди

	Към 31 декември	
	2011 г.	2010 г.
ЕК – Въвеждане на индикатори за интегрирано управление на делата в наказателното правораздаване	139	139
Правителство на Норвегия – Норвежка програма за сътрудничество – Към по-добро управление за устойчиво развитие на България	-	145
ЕК – Оценка на заплахите от организираната престъпност	-	113
ЕК – Интеграция на деца на бежанци в образователните системи на страните-членки на ЕС	42	56
Институт Отворено общество (Будапеща) – Добро управление или завладяване на гражданското общество	14	-
ЕК – Алтернативни практики за разпореждане с конфискувано имущество от престъпна дейност	94	-
ЕК – Реинтеграция на деца-жертва на трафик	103	-
ЕК – Оценка на заплахите от тормоз в Интернет	29	-
ЕК – Усъвършенстване работата на полицейските отдели за вътрешна сигурност в страни-членки на ЕС	174	-
Други	20	18
Общо финансираня по проектни дейности	<u>615</u>	<u>471</u>
Финансиране за имоти, машини и съоръжения	8	21
	<u><u>623</u></u>	<u><u>492</u></u>

Център за изследване на демокрацията (Група)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

13. Приходи

Приходите от дарения, финансираня и проекти за годината включват:

	2011 г.	2010 г.
ЕК – Оценка на заплахите от организираната престъпност	312	424
Правителство на Норвегия – Норвежка програма за сътрудничество – Към по-добро управление за устойчиво развитие на България	319	263
ЕК – Интегриране на децата на бежанци и търсещите убежище в системата на образованието в държавите-членки на ЕС	152	82
ЕК – Индикатори за доверието в правосъдната система	113	-
ЕК – Реинтеграция на деца-жертва на трафик	76	-
Министерство на труда и социалната политика – Европейски фонд за интеграция на граждани на трети страни усъвършенстване на информационното осигуряване на интеграционната политика на Република България към граждани от трети държави	-	51
ЕК – Въвеждане на индикатори за интегрирано управление на делата в наказателното правораздаване	-	39
Германски фонд Маршал, Фонд България – Завладяване на гражданското общество	-	33
Фондация Конрад Аденауер – Национално изследване на престъпността	3	30
Фондация Фридрих Еберт – Оценка на рисковете от организираната престъпност; Скритата икономика в България	36	-
Институт Отворено общество (Будапеща) – Добро управление или завладяване на гражданското общество	31	-
ЕК – Алтернативни практики за разпореждане с конфискувано имущество от престъпна дейност	40	-
ЕК – Подпомагане работата на доброволните организации в затворите в Европа и западните Балкани	16	-
ЕК – Оценка на заплахите от тормоз в Интернет	8	-
ЕК – Гражданското общество в Босна и Херцеговина в борбата срещу корупцията	39	-
Други проекти	12	37
	1 157	959
Приходи от услуги	904	1 463
Приходи от финансиране за ИМС	17	27
	2 078	2 449

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)

14. Себестойност на продажбите

В себестойността на продажбите се включват:

	2011 г.	2010 г.
Разходи за материали и консумативи	47	50
Външни услуги	1 394	1 684
Амортизация	111	113
Заплати и социални осигуровки	581	447
Други разходи	86	113
	<u>2 219</u>	<u>2 407</u>

15. Финансови разходи, нетно

	2011 г.	2010 г.
Приходи от лихви	<u>16</u>	<u>15</u>
	16	15
Разходи за лихви	(17)	(19)
Печалби/(загуби) от валутно-курсови разлики, нетно	(5)	(12)
Други финансови разходи	<u>(5)</u>	<u>(5)</u>
	<u>(27)</u>	<u>(36)</u>
Финансови разходи, нетно	<u>(11)</u>	<u>(21)</u>

16. Разходи за данъци

Основните компоненти на разхода за данъци върху дохода за годините, приключващи на 31 декември 2011 г. и 2010 г. са:

	2011 г.	2010 г.
Текущи данъци	(3)	(22)
Отсрочени данъци	<u>4</u>	<u>1</u>
Разходи за данъци	<u>1</u>	<u>(21)</u>

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)*

Изменението на отсрочените данъчни активи и пасиви за финансовите години, приключващи съответно на 31 декември 2011 г. и 31 декември 2010 г. са съответно:

	31 декември 2011 г.		31 декември 2010 г.		2011 г.	2010 г.
	Активи	Пасиви	Активи	Пасиви	нетно	нетно
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	8	-	5	-	8	5
Материални запаси	-	-	-	-		
Търговски задължения	4	-	3	-	4	3
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	12	-	8	-	12	8

Отсроченият данък за 2011 г. е изчислен на база приложимите за Групата данъчни ставки, които представляват законово определената ставка за 2011 г. корпоративен данък върху печалбата, който е в размер на 10 %.

Движение на отсрочени данъци през годината

	Баланс на 1 януари 2011 г.	Разход в отчета за доходите	Баланс 31 декември 2011 г.
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	5	3	8
Търговски задължения	3	1	4
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	8	4	12

Българското данъчно законодателство е обект на различни тълкувания и непрестанни промени. В тази връзка тълкуванието на данъчното законодателство от данъчните власти по отношение на сделките и дейността на Групата може да не съвпада с това на Ръководството. В резултат на това данъчните власти могат да изразят съмнение по отношение начина на изчисление на пренесените данъчни загуби, както и да определят допълнителни данъци, глоби и лихви в значителен размер.

Няма осъществени проверки от органите на данъчната администрация.

Данъчните власти могат да извършват проверки на финансовите отчети и документация за предходните пет години от настоящия данъчен период и да определят допълнителни глоби. Ръководството на Групата не разполага с информация, която би довела до значителни задължения в тази област.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2011 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посотено друго)

17. Сделки със свързани лица

Групата е свързано лице с Фондация „Приложни изследвания и комуникация“ и дъщерните дружества на фондацията.

През годината са направени следните транзакции:

Свързано лице	Транзакции през годината	Януари - Декември		31 декември		31 декември	
		2011 г.	2010 г.	2011 г.	2010 г.	2011 г.	2010 г.
		Транзакции		Взетания		Задължения	
АРК Консултинг ЕООД	Договор за консултантски услуги	60	166	48	-	150	150
Фондация Приложни изследвания и комуникации	Договор за разработване на изследователски проект	-	24	-	-	-	-
	Договор за наем	45	45	-	-	-	-
ИР Комуникайшънс ЕООД		-	-	-	-	241	225
		105	235	48	-	391	375

Сделки с директори и други ръководни лица

Групата също така има отношение на свързано лице с директори и служители с контролни функции. Общата сума на изплатените възнаграждения, хонорари и социални осигуровки включени в разходите за външни услуги са, както следва:

	2011 г.	2010 г.
Борд на Директорите	206	177

18. Събития след датата на баланса

Няма значими събития след датата на финансовите отчети на Групата, които да изискват специфично оповестяване.